

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

สุรารรรณ ทองสว่าง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2566

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

สุรารรรณ ทองสว่าง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติการค้นคว้าอิสระเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เสนอโดย นางสาววรรณ
ทองสว่าง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์

.....*เลขา วัฒน*.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์)
วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

.....*อรุณศักดิ์*.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ)

.....*ไพ*.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์)

.....*วราภรณ์*.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง)

.....*เลขา วัฒน*.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรารมณ์ ทรัพย์รวงทอง
ชื่อนักศึกษา	สุรารวรรณ ทองสว่าง
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา	2566

บทคัดย่อ

การวิจัยมุ่งศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 2) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท เก็บข้อมูลกับประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลวังหมัน จำนวน 328 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็น แบบสอบถาม จำนวน 25 ข้อ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.768 และแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย (1) การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมดำเนินการในการพัฒนาชุมชน (3) การแบ่งปันผลประโยชน์ให้เท่าเทียมกันหรืออยู่ในสัดส่วนที่ประชาชนยอมรับได้ (4) การสร้างความรู้และความเข้าใจในการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมอย่างเที่ยงตรงและโปร่งใส สามารถสะท้อนถึงผลการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ของชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาชุมชน

ประกาศคุณูปการ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่านที่ได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์ ที่ปรึกษาหลัก และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รุ่งทอง ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาแนะนำให้คำปรึกษาและเอาใจใส่แก้ไขข้อบกพร่องด้วยดี ทำให้การค้นคว้าอิสระมีความสมบูรณ์ถูกต้องจึงขอขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและแก้ไขเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัยตลอดจนได้แนะนำเรื่องที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัยหลายประการ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์ ตำแหน่ง อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี นางพรณี พุ่มสุข ตำแหน่ง พัฒนาการอำเภอวัดสิงห์ นางพัฒนัฐมณูชัย เชื้อเนียม ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญาน ขอขอบพระคุณกลุ่มผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานของภาครัฐ กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา และประชาชนในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ทุก ๆ ท่านที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณทุก ๆ คนในครอบครัว และเพื่อนร่วมงานทุก ๆ ท่าน ที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ประโยชน์และคุณค่าอันพึงได้จากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแม่บิดา มารดา บุรพจารย์ คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่อบรมสั่งสอนให้เกิดสติปัญญาความรู้และวิชาชีพ ตลอดจนชี้แนะคุณธรรมในการ ดำเนินชีวิตแก่ผู้วิจัย

สุรารวรรณ ทองสว่าง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน.....	25
บทบาทของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยนาท.....	41
ข้อมูลทั่วไปของตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
รูปแบบการวิจัย.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ.....	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	58
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	59
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท.....	60
ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับแนวทางการ พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดง สิงห์ จังหวัดชัยนาท.....	65

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	72
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผล.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	79
บรรณานุกรม.....	81
ภาคผนวก.....	88
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	89
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพ เครื่องมือวิจัย.....	91
ภาคผนวก ค ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC).....	95
ภาคผนวก ง ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม.....	101
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	103
ประวัติผู้ทำการค้นคว้าอิสระ.....	110

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	ผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท.....	24
ตาราง 2	แสดงจำนวนครัวเรือนของตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท.....	45
ตาราง 3	ตารางจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชาชนในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท.....	54
ตาราง 4	แสดงจำนวนและค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	59
ตาราง 5	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท...	61
ตาราง 6	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	61
ตาราง 7	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน.....	62
ตาราง 8	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์.....	63
ตาราง 9	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	64

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพ 2 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง.....	13
ภาพ 3 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชักนำ.....	13
ภาพ 4 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบบังคับ.....	14
ภาพ 5 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวคิดของ Cohen, & Uphoff..	15
ภาพ 6 บันไดของการมีส่วนร่วม 8 ขั้น.....	19
ภาพ 7 โครงสร้างกรมการพัฒนาชุมชน.....	42
ภาพ 8 แสดงแผนที่ตำบลวังหมัน.....	44

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วทั้งสิ้น 20 ฉบับ ทุกฉบับมีหลักการที่ตรงกันประการหนึ่ง คือ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุด ที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย ที่ช่วยทำให้ประชาชนรู้ถึงการที่ตนควรมีสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ซึ่งนำมาสู่การปฏิรูประบบการเมืองไทย ที่เห็นได้ชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจการต่าง ๆ ของชุมชนนั้น เป็นทั้งวิธีการและจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชน คือ ความสามารถพึ่งตนเองในการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ และการจะบรรลุจุดหมายดังกล่าวได้ ประชาชนต้องเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่ดีนั้น เกิดจากการมีส่วนร่วม (Participation) (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, หน้า 20)

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนหรือการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศนั้น ต้องเริ่มต้นที่ประชาชนเพราะเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของความร่วมมือกัน ในการพัฒนาพื้นที่ที่อยู่อาศัย ซึ่งหมายถึง ชุมชนของประชาชนนั่นเอง ฉะนั้น ชุมชนจึงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อประชาชนในแง่ของ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม สรุปได้ว่าการร่วมมือกันทำพื้นที่ที่อยู่อาศัยของประชาชน ด้วยประชาชนในชุมชนเอง เรียกว่า การพัฒนาชุมชน (Community Development) (ราชกิจจานุเบกษา, 2564)

กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งสังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการทำแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน ให้เกิดความเป็นเอกภาพและบรรลุผลสัมฤทธิ์ รองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ และเสริมสร้างยืดสมรรถนะการดำเนินงานขององค์กร โดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ตามวิสัยทัศน์ เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ พัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออม และการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และการที่ชุมชนจะเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้นั้น ชุมชนต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนมีข้อมูล เพื่อ

การตัดสินใจที่มีคุณภาพ มีกลุ่ม/ องค์กร/ เครือข่าย ที่เข้มแข็ง มีทุนชุมชนที่มีศักยภาพ และคนในชุมชนมีสำนึกในความเป็นชุมชน สำนึกรักชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถรับมือกับผลกระทบ และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2565)

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาคของกรมการพัฒนาชุมชน มีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้ ตำบลวังหมัน เป็นตำบลหนึ่งใน 7 ตำบลของอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ทั้งหมด 78.72 ตารางกิโลเมตร หรือ 49,200 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนตามการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปีพ.ศ. 2565 จำนวน 1,164 ครัวเรือน ประชาชนในตำบลวังหมัน มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ปลูกสัตว์ และอาชีพรับจ้างทั่วไป ปัจจุบันประชาชนในตำบลวังหมันยังไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน หรือกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชน สังเกตได้จากข้อมูลผู้เข้าร่วมการประชุมประชาคมแผนพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 8 หมู่บ้าน ในตำบลวังหมัน ซึ่งเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้นำเสนอปัญหา และความต้องการของตนเองและชุมชน วิเคราะห์ ตัดสินใจ และดำเนินการร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความต้องการของตนเองและชุมชน การเข้าร่วมประชุมของประชากรในตำบลวังหมัน มีจำนวน 384 คน เมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากรในตำบล ที่มีทั้งหมด 2,968 คน จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมมีเพียงแค่ร้อยละ 12 กว่าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น (องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท, 2565)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ว่าประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมของการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการใครเป็นผู้รับผิดชอบ เช่น ผู้ใดจะช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและการประสานงาน เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) พิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับภายในหมู่บ้านหรือชุมชน ใครเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ของโครงการนี้ และใครเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นที่เป็นผลเสียของโครงการ

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

ซึ่งผู้วิจัยสนใจศึกษาภาพรวมในและแต่ละด้านว่าเป็นอย่างไร ผู้นำท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น และข้าราชการ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในพัฒนาชุมชน ด้านใดบ้าง เพื่อ

นำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวางแผน เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ให้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในชุมชนได้อย่างแท้จริง และตอบสนองต่อประโยชน์ของชุมชน โดยส่วนรวมให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

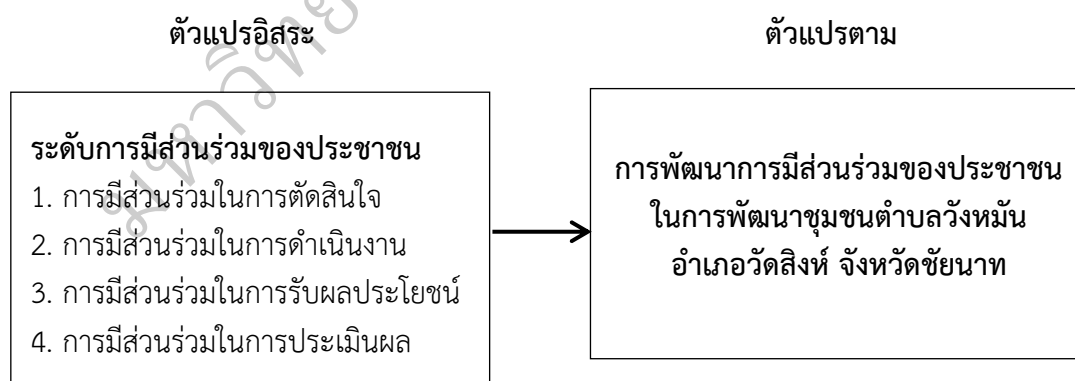
1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงได้ทำการสังเคราะห์จนได้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ตามกรอบแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 4 ประการ ของ โคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen John M., & Uphoff, Norman T., 1981, pp.7-9) สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเขตตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเขตตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อยู่ในรายชื่อตามการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปีพ.ศ. 2565 ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ที่มีอายุ 18-60 ปี จำนวน 1,798 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท, 2565)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ในช่วงเดือนตุลาคม 2565 - เมษายน 2566

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

2. นำผลการศึกษายวิจัยมาพัฒนา เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสในประชาชนในหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน มีการประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เพื่อแก้ปัญหาในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท การเข้าร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการวิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ และมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากร ที่จะใช้ในโครงการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตรา ดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ เช่น โครงการประปาหมู่บ้าน โครงการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โครงการสัมมาชีพชุมชน และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมกำกับ ติดตามผล ร่วมในการควบคุม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาหรือกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไว้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ตลอดจนมีการประเมินว่าโครงการหรือภารกิจที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือไม่ มีปัญหาอะไรบ้างที่ต้องนำมาปรับปรุงหรือแก้ไขโครงการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม

การพัฒนาการมีส่วนร่วม หมายถึง การพัฒนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนและภาคีเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เสริมสร้างพลังของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพสามารถบริหารจัดการและพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน พร้อมทั้งช่วยหนุนเสริมการขับเคลื่อนงาน การพัฒนาต่อยอด และการขยายผลการดำเนินงาน ในระดับพื้นที่ให้มีทิศทางและแนวทาง ที่ชัดเจนครอบคลุม และบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อย่างเป็นรูปธรรมที่มั่นคงและยั่งยืนเช่นเดียวกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบแนวคิดในการวิจัย ตามหัวข้อโดยนำเสนอสาระ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
3. บทบาทของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยนาท
4. ข้อมูลทั่วไปของตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ลัดดา ผลวัฒนะ (2557) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชน ผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงการนำความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการตัดสินใจของภาครัฐ การแบ่งปันข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการสร้างความสามัคคีในสังคม

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม มีนักการศึกษาหลาย ๆ คน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

กชกร เดชะคำภู (2560) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมกับประโยชน์ และร่วมประเมิณผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมายถึง ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตเพราะสมาชิกในกลุ่มมีศักยภาพฐานะอำนาจทางสังคมแตกต่างกัน

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ คือ

1. การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การมีอิสระภาพในการเข้าร่วม
2. การเข้าร่วมกิจกรรมต้องมีความเท่าเทียมกันทุกคน ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน
3. ผู้เข้าร่วมต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในงานนั้น ๆ หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความ

ซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

วันทนา ขาวคม (2559, หน้า 10) การมีส่วนร่วมว่าต้องครอบคลุมในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ไขปัญหาของตนเองร่วมใช้ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนรวมถึงการเปิด

โอกาสให้ประชาชนทุกคน ได้ทำกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา ให้ได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน สะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องตามความสมัครใจ เป็นประชาธิปไตยในการที่กลุ่มสมาชิกของชุมชนจะกระทำการที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน

3. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามของโครงสร้างการบริหาร นโยบาย และลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการรับประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

สมบัติ โพธิ์หล้า, ยุภาพร ยุภาศ, และสัญญา เคนาภูมิ (2563) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการสร้างโอกาสให้คนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักจูงการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม หรือแนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเอง ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถของตนเอง เพื่อเพิ่มพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการ และควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง การที่กลุ่มประชาชนที่กระทำการออกมาในรูปแบบของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่ตรงกัน มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายทางการเมือง หรือเศรษฐกิจ สังคม การร่วมกันดำเนินการเพื่อให้เกิดการต่อรองอำนาจของประชาชน ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อม

ณัฐมน วงษ์ขำ (2560) กล่าวว่า การที่ชุมชนหรือหมู่บ้าน สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมตัดสินใจ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากบริการ รวมทั้ง มีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การใช้ทรัพยากร และเทคโนโลยีท้องถิ่นในการบริหาร การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังของพลเมืองโดยประชาชน พัฒนาขีดความสามารถ ในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของหมู่บ้าน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

สุดใจ วรณวิชิต (2563) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างเต็มที่ และแข็งขันของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย ในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นสิ่งประกันว่า สิ่งที่มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จะได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำจะตรงกับความต้องการ และมั่นใจมากขึ้นว่าทุกคนจะได้รับประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน

นูกูล ชื่นพิง, และคนอื่น ๆ (2559) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท ในการเรียนรู้การริเริ่มในการร่วมคิดกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านอย่างเต็มความสามารถ เพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ชานนท์ ภัทรจาร (2565) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบท ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย การสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักนำการสนับสนุนให้ประชาชน เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของตนเอง เพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การสร้างโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักนำการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขวางแผนปฏิบัติ และให้ได้รับข่าวสารการให้ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะการร่วมตัดสินใจ มีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายเหมือนกัน มาร่วมดำเนินการให้แล้วเสร็จ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มีการตั้งเอาไว้ ประกอบด้วย 1) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูล เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ หรือข่าวสารที่กำลังจะเกิดขึ้น 2) การร่วมกันตัดสินใจ กล่าวคือ มีส่วนร่วมในวางแผน ร่วมกัน กำหนดแนวทางและหาทางออกที่ดีที่สุด 3) ร่วมดำเนินการ กล่าวคือ ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และได้ด้วยวิธีใด โดยเป็นการร่วมดำเนินการตามแผนที่ได้วางเอาไว้ 4) ร่วมรับผลประโยชน์ กล่าวคือ ผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการนั้น ๆ อันจะรวมไปถึงผลประโยชน์ทางบวก และผลทางลบที่เกิดจากผลเสียของโครงการด้วย และ 5) ร่วมประเมินผล กล่าวคือ เพื่อให้ทราบผลของโครงการเป็นอย่างไรบ้าง ตามแผนที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิตเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนาวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ตลอดจนมีอำนาจในการตัดสินใจ ในการกำหนดกิจกรรมหรือแนวทางการดำเนินกิจกรรม ของตนเอง ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจเต็มความสามารถ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจากบทเรียนรู้ร่วมกันของกิจกรรมการพัฒนานั้น ๆ

2. แนวคิดการมีส่วนร่วม

จินตวิระ เกษมสุข (2561) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เพราะในการสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศ สังคมและหมู่บ้านนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดโครงการพัฒนาจากงานภาคีรัฐบาลหรือหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน ผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้น ซึ่งสิ่งสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นและให้ประชาชนหรือหมู่บ้าน ได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมนั้น ก็จำเป็นอยู่ที่จะต้องอาศัยกระบวนการทัศนหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน Public Participation Approach ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้การแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือการสื่อสาร ระหว่างสมาชิกในหมู่บ้านเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าความเป็นหมู่บ้านจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนภายในหมู่บ้านนี้เอง จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในให้กลายเป็นหมู่บ้านเข้มแข็งได้ กล่าวคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาหมู่บ้าน ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นพลังกับการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาของหมู่บ้านของตนเอง

ชิต นิลพานิช, และกุลธณ ธนาพงศธร (2532) แนวคิดการมีส่วนร่วม นั้น มีหลากหลายในการนิยามศัพท์ และรูปแบบรวมทั้งวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วม กลไกกระบวนการ วิธีการของการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวของชุมชนเอง การฝึกกำลังเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดความร่วมมือว่าการระดมพลังของประชาชน ให้เกิดความร่วมมือร่วมใจระหว่างประชาชนด้วยกัน และรวมทั้งการปฏิบัติการให้ประชาชนเกิดความร่วมมือร่วมใจกับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นกลไกที่มีความสำคัญในระบอบประชาธิปไตย การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล และเป็นกระบวนการชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มักกำหนดให้ประชาชนทุกระดับมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกฎหมาย และมีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติของกระบวนการทางการเมือง

สรุปได้ว่าจากการศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดริเริ่ม กำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน วางแผนปฏิบัติและให้ได้รับข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคม อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และให้เกิดประโยชน์

3. กระบวนการมีส่วนร่วม

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐบาลหรือเอกชน ไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมาย สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้น ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยให้กระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคม เป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อน สู่การแก้ไขปัญหาของสังคมและประเทศชาติได้

ถวิลวดี บุรีกุล, และรัชชวดี แสงมเหษณ์ (2560) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมที่นำมาประมวลเป็นระดับไว้ได้อย่างน่าสนใจ ได้ทำวิจัยเรื่อง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และได้ข้อสรุปถึงกระบวนการมีส่วนร่วมควรมีลำดับขั้น ประกอบไปด้วย การให้ข้อมูล การเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน การปรึกษาหารือ การวางแผนร่วมกัน การร่วมปฏิบัติและการควบคุมติดตามโดยประชาชน โดยเป็นการเริ่มจากการสื่อสารทางเดียว ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียวไปจนถึงสื่อสารสองทาง ที่เป็นการปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน และเมื่อสื่อสารกันเข้าใจตรงกันแล้ว จึงเป็นการร่วมทำและในที่สุดเป็นการร่วมติดตามควบคุม ซึ่งนับเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมสูงสุด

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558) ได้นำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจ กำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

วชิรวัชร งามละม่อม (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้หลักการที่อิงไปในแนวทางของนโยบาย และพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วม มีลักษณะที่คล้ายกับการกำหนดนโยบาย สุดท้ายการกำหนดนโยบาย คือ การตัดสินใจ จึงเป็นเหตุเบื้องต้นของการกำหนดนโยบาย และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของประชาชน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วม เริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการประเมินผล

อย่างไรก็ตาม แนวคิดของ ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ ยังคงมีมุมมองลักษณะในเชิงแคบ หากแต่ สิริรักษา จงเกษกรณ์ (2564) ได้มองในมุมมองที่กว้างขึ้น โดยเขากล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมต้องเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 2) การมีส่วนร่วมในการคิด 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 6) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วรณศิลป์ พีรพันธุ์ (สิรินภา จงเกษกรณ์, 2564, หน้า 16) โดยได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องประกอบไปด้วย 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 2) การให้ความเห็น 3) การประชุมรับฟังความเห็น 4) การร่วมตัดสินใจ 5) การทำงานร่วมกัน

จากแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม ที่นักวิชาการทั้งหลาย ได้ให้ทรรศนะไว้ในเบื้องต้น ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในประเด็นต่าง ๆ มากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามหากนำมาประมวลให้เป็นระบบตามแนวคิดของโคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) (ประเดิม แพทย์รังษี, 2556, หน้า 65) จะเห็นว่า มีความเป็นระบบในเรื่องของประเด็นสำคัญ โดยได้มีการนำเอากระบวนการมีส่วนร่วมจากหลากหลายความคิด มาประมวลเป็นแนวคิดหลัก และได้แบ่งการมีส่วนร่วม 4 ประการ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจ นั้น คือกระบวนการทางความคิดในการใช้เหตุผล ข้อมูล และความเชื่อของผู้ตัดสินใจในการตัดสินใจ เพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องใน กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา รวมถึงความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits Sharing) ความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบต่อบุคคลและสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

4. รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

มีนักการศึกษาหลาย ๆ คน ได้ให้ลักษณะของรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ดังต่อไปนี้

ปิยะราช เทพสุภา (2560, หน้า 34) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วม ออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

4. การประเมินผล สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็นความชอบและความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าในหน่วยงานใดก็ตามเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เพราะการมีส่วนร่วมมีคุณประโยชน์หลากหลายประการ สามารถอธิบายถึงลักษณะรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

ลักษณะของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
2. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
3. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meetings)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
5. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม (Entrepreneur)
6. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน หรือเป็นลูกจ้าง (Employee)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
9. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)
10. การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)

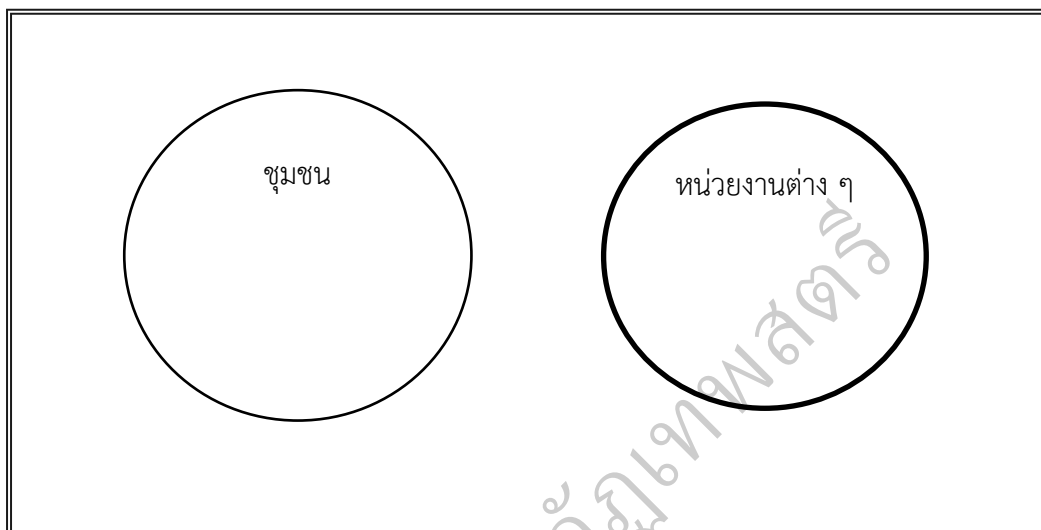
ปรารักษ์ทิพย์ ลุนพงษ์, ภควดี ชาติมนตรี, และสกาใจ ยาตะคุ (2561, หน้า 28) กล่าวว่ารูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจทุกขั้นตอนรูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน จนกว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลเสร็จสมบูรณ์

2. การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง (Non-Genuine Participation) เช่น รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะหนึ่งลักษณะใด หรือ ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น

องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1981) ได้รวบรวมรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

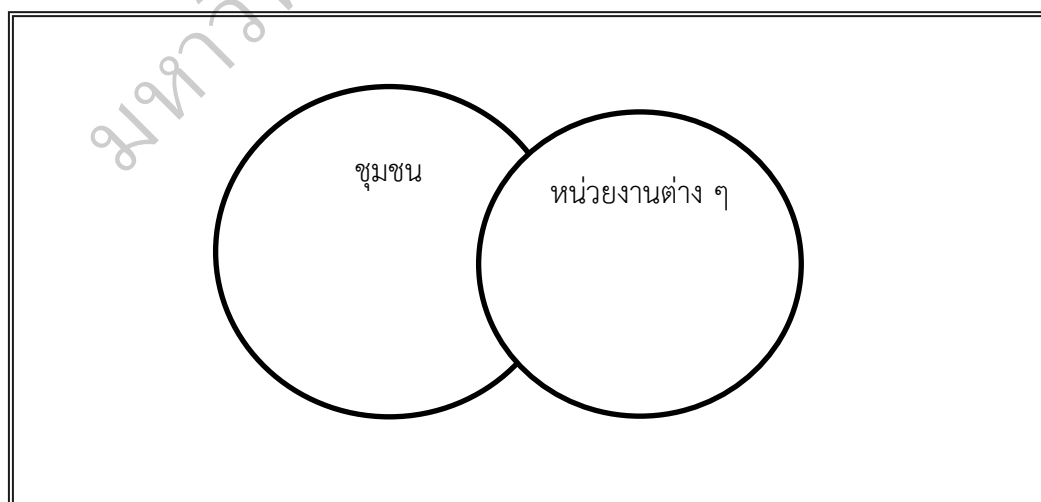
1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวเอง ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพ 2 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง

ที่มา: United Nation (1981)

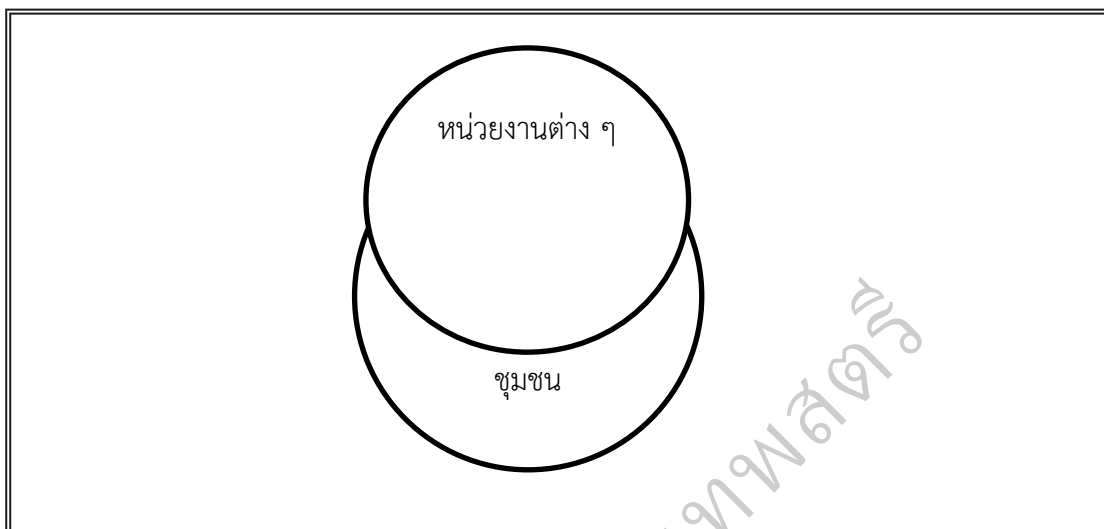
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่เริ่มโดยหน่วยงานนอกซึ่งอาจจะต้องการความเสียสละจากประชาชนในด้านเวลา ทรัพย์สิน แรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ ดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพ 3 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชักนำ

ที่มา: United Nation (1981)

3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่ได้วางโครงการไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมแบบยอมรับได้เฉพาะบริการเท่านั้น ดังภาพที่ 4 ดังนี้

ภาพ 4 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบบังคับ

ที่มา: United Nation (1981)

โคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen, John M., & Uphoff, Norman T, 1981, pp. 7-9) ได้จำแนก รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ต้องมีลำดับขั้นตอน

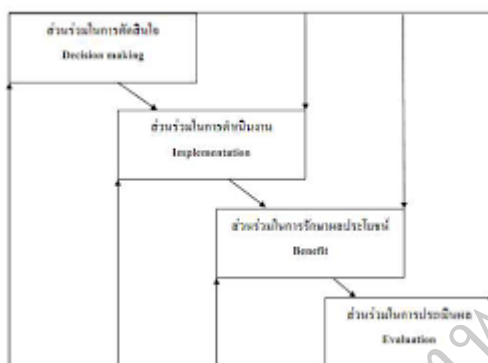
ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารการงานและการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ โคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen John M. & Uphoff, Norman T., 1981) แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจ มีความสำคัญมากที่สุด โดยการ

ตัดสินใจจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จะส่งผลต่อไปยังการได้รับผลประโยชน์โดยตรง และจะมีผลต่อการประเมินผล ตามลำดับ เพราะฉะนั้น การประเมินผลจะส่งผลย้อนกลับไปยังการดำเนินงาน สามารถแสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวคิดของ โคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen, John M., & Uphoff, Norman T., 1981, p.22) ดังภาพที่ 5 ดังนี้

ภาพ 5 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวคิดของ Cohen, & Uphoff
ที่มา: Cohen, John M., & Uphoff, Norman T. (1981, p.22)

ซึ่งมีความสอดคล้องกับ แอนดรู, และสไตรเฟล (Andrew, & Stiefel, 1979) ยศพลต์สุธรรม (2561, หน้า 110) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผล

วชิรวัชร งามละม่อม (2559) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วม ที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไปสามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของภาครัฐโดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่นำเสนออย่างถูกต้อง ทันสมัย เป็นจริง และประชาชนเข้าถึงได้ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการรับข้อมูล
2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นรวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีการรับฟังทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการและนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงนโยบายหรือวิธีปฏิบัติงานและประกอบการตัดสินใจ โดยวิธีนี้จัดได้โดยการจัดเวทีสาธารณะ สํารวจความคิดเห็น เป็นต้น
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วม เข้ามามีส่วนในการวางแผนและตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนโดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย และมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าจ้ดอํานวยความสะดวกและยอมรับคําเสนอแนะและมีการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการให้ความสำคัญกับประชาชนในระดับสูงโดยมีเป้าหมายกับการตัดสินใจของประชาชนในระดับสูงในทุกระดับขั้นตอน เป็นเป้าหมายสุดท้ายของการมีส่วนร่วม

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538) กล่าวว่า ขั้นตอนในการพัฒนาการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร, 2563)

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นริเริ่มโครงการ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการโครงการพัฒนาประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์โครงการด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในด้านรับผลประโยชน์ หรือยอมรับผลประโยชน์ อันเกิดจากโครงการการพัฒนาหรือผลเสียที่ อาจเกิดจากโครงการอาจจะเป็นด้านกายภาพ หรือ ด้านวัตถุและจิตใจที่มีผลต่อบุคคลได้

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลของการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่เขาดำเนินการนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่อย่างไร ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด ของโครงการทั้งหมด

โกวิท พวงงาม (2545) กล่าวว่ารูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหา และเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงานแม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงาน และประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่า งานที่ทำไปนั้นได้รับ

ผลดีได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก (สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562, หน้า 21)

สรุปได้ว่า รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมโดยพื้นฐานการมีส่วนร่วม มี 4 แบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, และคนอื่น ๆ (2546) กล่าวว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการพัฒนา แบ่งออกเป็นปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยทางด้านบุคคลและทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย เพศ อายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน ระยะเวลาในการประกอบอาชีพในชุมชน

2. ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบด้วย ความต้องการเกียรติเป็นที่น่ายกย่องจากบุคคลอื่น การได้รับการชักจูงจากผู้นำชุมชน เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่โครงการและความต้องการเป็นกลุ่ม เป็นพวก เคยมีกิจกรรมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันมาก่อน การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน และความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีของคนในชุมชน

ในการพิจารณาการมีส่วนร่วม จะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมาก ได้แก่ 1) ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ 2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยทางด้านการเมือง 4) ปัจจัยทางด้านสังคม 5) ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และ 6) ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ บุคคล 4 ฝ่าย ที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก (วัชรวิ ภูรักษา, 2562, หน้า 18)

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของโคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen, John M., & Uphoff, Norman T.) ได้แก่ 1) อายุและเพศ 2) สถานภาพครอบครัว 3) ระดับการศึกษา 4) สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา 5) อาชีพ 6) รายได้และทรัพย์สิน 7) ระยะเวลาท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ และ 8) พื้นที่ดินถือครองและสถานภาพการทำงาน (ชนวัฒน์ คำภีลานนท์, 2560, หน้า 21 -22)

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เกี่ยวกับกลไกของรัฐ ทั้งในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการประเทศ มาตรการและระดับของการปฏิบัติงานที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ เป็นฝ่ายตัดสินใจริเริ่มกิจกรรมและรับผลประโยชน์ โดยมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม

6. ระดับของการมีส่วนร่วม

การแบ่งระดับของการมีส่วนร่วม สามารถแยกได้ตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดสมาคมสาธารณสุขของอเมริกา ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้มีความแปรเปลี่ยนเฉพาะชนิด (Kinds) และปริมาณของกิจกรรมที่กระทำแต่ยังมีความแปรเปลี่ยนในระดับความเข้ม

(Degree) ในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบตั้งแต่การริเริ่มและวางแผนกิจกรรมด้วย ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะมีตั้งแต่ระดับการยอมรับบริการที่จัดไว้ให้แล้วไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อตัดสินใจและริเริ่มโครงการพัฒนาตนเอง ซึ่งระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม หรือระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกานั้น อาจจำแนกได้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับการตัดสินใจ (Decision Making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวเอง (Level of Responsibility by Themselves)

2. ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่ม โดยหน่วยงานภาครัฐอาจจะซึ่งต้องการความเสียสละ เวลา ทรัพย์สิน และแรงงาน จากประชาชน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมนี้ถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (Acceptable Level of Participation)

3. ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับได้ และใช้ประโยชน์จากบริการที่ได้วางโครงการไว้ให้ เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น

ส่วนความคิดของ อาร์นสไตน์ (Arnstein, 1969, pp.216-224) นั้น เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับที่ไม่มีส่วนร่วม (non-Participation) แบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1.1 การขี้นำและถูกควบคุม (Manipulation)

1.2 การโน้มน้าว และเกลี้ยกล่อม (Therapy) ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระดับนี้ คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ควรได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อไป

2. ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Degree of Tokenism) ได้แก่

2.1 การรับรู้ข้อมูล (Informing) เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ชุมชนได้รับทราบทางเดียวไม่มีช่องทางอื่นให้แสดงความคิดเห็น และแต่ยังไม่มอำนาจในการตัดสินใจแต่อย่างใด

2.2 ร่วมกันปรึกษาหารือ (Consultation) ชุมชนได้มีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ และร่วมกันปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย แต่ยังไม่มอำนาจในการตัดสินใจ

2.3 ร่วมแสดงความคิดเห็น (Placation) ชุมชนสามารถร่วมกันกำหนดข้อตกลงต่าง ๆ ได้ สามารถเสนอข้อคิดเห็นเรียกร้องอย่างมีขั้นตอน แต่การตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ

3. ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Degree Citizen Power) ได้แก่

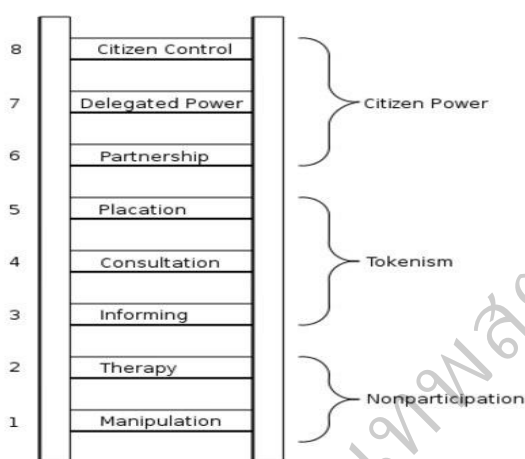
3.1 เป็นหุ้นส่วน (Partnership) การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ เป็นการให้ชุมชนสามารถเสนอข้อต่อระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจ และเกิดจากการรวมกลุ่มกันในชุมชน มีผู้นำรับผิดชอบกลุ่มของตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อจัดการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อเสนอแนะร้องเรียน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีอำนาจต่อรองอย่างแท้จริง

3.2 ระดับที่มีตัวแทนตัดสินใจ (Delegated Power) การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมตัดสินใจน้อย แต่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบสามารถติดตามการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ได้

3.3 ระดับที่ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจ (Citizen Control) การมีส่วนร่วมลักษณะนี้เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ชุมชนจะต้องสามารถดำเนินการ

วางแผนกิจกรรมโครงการ ดำเนินกิจกรรม ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมได้เองอย่างแท้จริง แต่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

การมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นรูปของบันไดการมีส่วนร่วม (Participation ladder) 8 ขั้น สามารถแสดงดังภาพที่ 6 ดังนี้

ภาพ 6 บันไดของการมีส่วนร่วม 8 ขั้น
ที่มา: Arnstein (1969, pp.216-224)

สมยศ ศรีเกต (2564, หน้า 55) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 5 ระดับดังนี้

1. การให้ข้อมูล (Inform) หมายถึง การที่หน่วยงานให้ข้อมูลแก่ประชาชน เป็นลักษณะการสื่อสารแบบแนวตั้งเป็นการสื่อสารทางเดียว เช่น ส่งจดหมาย การแถลงการ การติดประกาศ การกระจายเสียง และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น เป็นการประชาสัมพันธ์แจ้งให้ทราบว่า หน่วยงานมีแผนงานหรือนโยบายอะไรบางอย่าง ที่จะดำเนินการขณะใดขณะหนึ่ง ที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การให้ข้อมูลในลักษณะเช่นนี้ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการแผนงานหรือปณโยบายน้อยที่สุดก็ตาม แต่เป็นขั้นแรกของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันการรับข้อมูลที่ถูกต้องรวดเร็วและเพียงพอ นั้นสำคัญมากนั้น ทำให้การตัดสินใจหรือการแสดงความคิดเห็นอย่างมีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ของหน่วยงานด้วย ในปัจจุบันโดยหน่วยงานภาครัฐจะดำเนินการแผนงานหรือปณโยบายอะไรก็ตามที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนหรืออาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภาครัฐ ให้ข้อมูลที่ป็นจริงและถูกต้องต่อสาธารณะและประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกสบายและประหยัด เช่น การจัดทำสื่อเผยแพร่ผ่านทางโทรทัศน์ การจัดทำสื่อเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ เห็นได้ว่า การให้ข้อมูลนั้นสำคัญต่อภาครัฐ และภาคประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546, หน้า 21)

จากความหมายของการให้ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การให้ข้อมูล หมายถึง เป็นการที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการให้ข้อมูลหรือรับข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เป็นการให้

ข้อมูลทางเดียว วิธีการการให้ข้อมูลหรือรับข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น รับหรือส่งทางจดหมาย สิ่งพิมพ์ การติดประกาศ และเว็บไซต์

2. การปรึกษาหารือ (Consult) หมายถึง การที่หน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้น เข้ามาส่วนร่วมในให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ต่อการดำเนินงานรวมทั้งร่วมแสดงความคิดเห็น เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น ประชาชนเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล ไม่มีบทบาทในการตัดสินใจส่วนภาครัฐนำข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่ได้รับจากประชาชน หรือสะท้อนออกมา นั้น นำไปพิจารณาแล้วไปประกอบเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ การเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นนั้น ทำให้การดำเนินงานของรัฐมีความชอบธรรมมากขึ้นและสามารถปิดช่องโหว่หรือข้อบกพร่องของการดำเนินงานได้ เนื่องจากว่าในปัจจุบัน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า และสลับซับซ้อน ลำพังภาครัฐฝ่ายเดียวไม่อาจมีความรู้ความเข้าใจต่อสถานการณ์หรือปัญหานั้น ๆ ได้ จึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือสามารถแสดงความคิดเห็น การที่ภาครัฐปรึกษาหารือกับประชาชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอาจใช้ระยะเวลาพอสมควร แต่ผลที่ได้รับกลับมา คือ ข้อมูลที่เป็นข้อมูลข้อเท็จจริง เมื่อนำไปประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงาน หรือการดำเนินงานของภาครัฐ อาจมีผลกระทบต่อประชาชน ถ้าภาครัฐมีข้อมูลที่ถูกต้อง สะท้อนออกมาจากความเป็นจริง ภาครัฐก็สามารถหลีกเลี่ยงกระทบให้น้อยที่สุดได้ (สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562, หน้า 8)

จากความหมายของการปรึกษาหารือ ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การปรึกษาหารือหมายถึงเป็นการให้ประชาชน มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อนำความคิดเห็นหรือข้อมูลของประชาชน เพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การจัดเวทีสาธารณะ และการแสดงความคิดเห็นผ่านทางเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การมาเกี่ยวข้อง (Involve) หมายถึง การที่เปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ ในลักษณะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อมูลระหว่างกันอย่างจริงจัง และมีความชัดเจน และนำข้อมูลความคิดเห็นของประชาชน มาพิจารณาเป็นแนวทางในการปฏิบัติสร้างทางเลือกที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน ในลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนรูปแบบนี้ ภาครัฐมีหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ยอมรับการเสนอแนะ และการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชนในตลอดกระบวนการดำเนินงาน เช่น ประชาพิจารณ์ คณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็น นโยบาย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การตั้งคณะทำงานภาคประชาชน เป็นต้น การที่ประชาชน มีบทบาทตัดสินใจกระบวนการดำเนินงาน ทำให้ภาครัฐสามารถดำเนินงานสะดวกมากขึ้น เนื่องจากภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ความสนับสนุน ทรัพยากรที่ภาครัฐขาดหายไป หรือเติมเต็มสิ่งที่ภาครัฐไม่มี เช่น ภาคประชาชนมีข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ ข้อมูลข้อเท็จจริงที่มาจากประชาชนเป็นข้อมูลโดยตรง ภาครัฐสามารถนำไปพิจารณาตัดสินใจร่วมกับประชาชนได้เลย ในส่วนภาคประชาชนที่การมีส่วนร่วมรูปแบบนี้ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ สามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของตนได้ และร่วมการศึกษาไขปัญหา และตอบสนองความต้องการนำไปสู่ร่วมกัน กำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาหรือความต้องการ (อติติยาพร ไชยฤทธิ์, 2565)

จากความหมายของการมาเกี่ยวข้อง ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การมาเกี่ยวข้อง หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการตัดสินใจ รวมทั้งสามารถเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้ข้อมูลหรือความคิดเห็นนั้น จะถูกนำไปพิจารณาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน เช่น ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเสนอแนะประเด็น หรือนโยบาย เป็นต้น

4. การร่วมมือ (Collaborate) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานของรัฐทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมชั้นร่วมมือ ที่ให้บทบาทประชาชนในระดับเข้มข้นกว่าประชาชนมาเกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การตั้งคณะกรรมการภาคประชาชน เป็นต้น ประชาชนและภาครัฐจะตัดสินใจร่วมกันตั้งแต่การศึกษาปัญหา สร้างแนวทางปฏิบัติและแนวทางแก้ไข การร่วมมือรูปแบบนี้ ลักษณะเป็นกิจกรรมถาวร หรือตลอดระยะเวลาโครงการ หรือนโยบาย การร่วมมือของประชาชนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของภาครัฐ โดยเฉพาะโครงการหรือนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน หรือสิ่งแวดล้อม ภาครัฐจึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และให้อำนาจในการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐได้เลย เป็นการสะท้อนว่าการดำเนินการนั้น ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนการดำเนินการโครงการ หรือนโยบายไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ยิ่งในปัจจุบันประชาชนมีความคิดเห็นหรือวิธีการดำเนินการโครงการ หรือนโยบายต่างจากภาครัฐ บางครั้งการดำเนินการโครงการหรือนโยบาย มีผลกระทบต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม ประชาชนออกมาต่อต้านอย่างจริงจัง ฉะนั้น การที่ภาครัฐให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่ง และศึกษาโครงการหรือนโยบายอย่างจริงจัง ร่วมมือกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ หรือนโยบายแรงต้านจากประชาชน หรือผลกระทบต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อมน้อย ทำให้โครงการหรือนโยบายลุล่วงด้วยดี (สมบัติ นามบุรี, 2562, หน้า 183)

จากความหมายของการร่วมมือ หมายถึง การที่ให้ประชาชน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ตั้งแต่การระบุปัญหา สร้างแนวทาง และแนวทางแก้ไข เพื่อให้การพัฒนาได้รับยอมรับจากประชาชน เช่น คณะกรรมการที่มีประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมสร้างอำนาจประชาชน (Empower) หมายถึง ประชาชนมีอำนาจเต็มที่ในการตัดสินใจด้วยตัวเองอย่างอิสระ เกี่ยวกับการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นระดับที่ให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับที่สูงที่สุด เช่น การลงประชามติโครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ภาครัฐมีบทบาทเพียงส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรที่ภาคประชาชนไม่มี การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง วิธีการการเสริมสร้างอำนาจประชาชน ทำได้หลายระดับและหลายวิธี ขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชน แต่ขณะเดียวกัน สิ่งที่ภาครัฐต้องคำนึงถึง คือ ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชน เนื่องจากว่าอำนาจตัดสินใจด้วยตัวเองนั้น เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ต้องคำนึงกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ของภาครัฐ ถ้าปล่อยให้ประชาชนตัดสินใจด้วยตัวเอง บนพื้นฐานที่มีข้อมูลที่ไม่เพียงพอ และทรัพยากรที่จำกัด อาจส่งผลกระทบในวงกว้างได้ ฉะนั้น ภาครัฐต้องคอยติดตามและกำกับอยู่ห่าง ๆ เพื่อให้การตัดสินใจของประชาชน อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ มีผลกระทบต่อให้น้อยที่สุด การที่ภาครัฐคอยสนับสนุนข้อมูลและทรัพยากรต่าง ๆ และประชาชนมีความรู้มีความเข้าใจ มีความจริงจังต่อการดำเนินงาน ทำให้การตัดสินใจของประชาชน มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ (พิสันต์ ประทานชวโน, 2559)

จากความหมายของการเสริมสร้างอำนาจประชาชนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การเสริมสร้างอำนาจประชาชน หมายถึง เป็นขั้นที่ทำให้ประชาชนมีบทบาทในระดับที่สูงที่สุด ประชาชนมีอำนาจเต็มในการตัดสินใจด้วยตัวเองอย่างอิสระ เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาชุมชนอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

ชูดาพร นพแก้ว (2560, หน้า 18) เมื่อการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติการมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างพลังจิตให้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมจะช่วยกระตุ้นให้บุคคลสนับสนุนเป้าหมายตลอดจนวัตถุประสงค์ร่วมขององค์กรด้วย นอกจากนี้ความหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในองค์กรประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ

1. การมีส่วนร่วมในด้านแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย
3. การมีส่วนร่วมช่วยให้การเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ

ระดับของการมีส่วนร่วมด้านหลักการทั่วไป แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ ครอบครัว/ ชุมชนของตน
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดยแบ่งเป็น 3 กรณี

แล้วแต่กิจกรรมในตนเองอยู่ในขั้นตอนใด ต่อไปนี้

- 3.1 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
- 3.2 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
- 3.3 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้าน

อื่น ๆ

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) กล่าวว่านอกจากนี้ ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาชุมชนในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้แบ่งไว้ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา
2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร
  - 2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดระดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง
  - 2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ
  - 2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น
  - 2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้
  - 2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ
  - 2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน
  - 2.7 ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

สรุปได้ว่า ระดับของการมีส่วนร่วมเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ระดมความคิด วางแผนแก้ไขปัญหา พัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และติดตามการดำเนินงาน และร่วมกัน ประเมินผลการดำเนินงานนั้น

7. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

อรทัย ก๊กผล (2554) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าในหน่วยงานใดก็ตาม เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เพราะการมีส่วนร่วมมีคุณประโยชน์หลากหลายประการ อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่จะได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชน ขึ้นอยู่กับความจริงใจและความจริงจัง ในการดำเนินการด้วยประโยชน์โดยทั่วไป คือ

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ หมายถึง คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจาก กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความ ต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชน นำมาสู่การพิจารณา ทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุด

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม จะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึง ความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาวเกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3. การสร้างฉันทามติ หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อ ผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่ม ต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมือง และช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมี ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขา ก็อยากเห็น มันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามา แสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการ แบ่งฝ่าย ที่จะป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่ โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิด ความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วง กังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ ปฏิกริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็น การฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมี ประสิทธิภาพในอนาคต (อรทัย พระทัด, 2558, หน้า 31 - 32)

ตาราง 1 ผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

รูปแบบการมีส่วนร่วม	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง										สรุป	ร้อยละ
	Cohen, & Uphoff (1980)	วชิรวัชร งามและม่อม (2559)	ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538)	โกวิทย์ พวงงาม (2545)	กรรณิกา ชมดี (2554)	จิราภรณ์ ศรีคำ (2547)	วรรณศิลป์ พิรพันธุ์ (2553)	ถวิลวดี บุรีกุล, และธีรชวดี แสงมทะเลหมัด (2560)	ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558)	ทรงวุฒิ เรืองวาทิตลป (2550)		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	8	80
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	90
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	✓		✓	✓	✓	✓					5	50
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	90
5. การรับรู้ข่าวสาร		✓				✓	✓				3	30
6. การปรึกษาหารือ		✓						✓			2	20
7. การประชุมรับฟังความคิดเห็น		✓				✓	✓	✓			4	40
8. การมีส่วนร่วมในการวางแผน			✓					✓	✓		3	30
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล							✓				1	10

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยผลการสังเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

แนวคิดการพัฒนาชุมชนในที่นี้ หมายถึง แนวทางในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้อัตนคติ และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล สถาบันไปจนถึงระดับสังคม จากลักษณะที่สังคมเคยเป็นอยู่ให้ก้าวไปสู่การเป็นสังคมตามแบบอย่างที่เราควรจะเป็น หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจเรียกว่า สังคมที่ได้รับการพัฒนานั้นเอง คำว่า พัฒนา ถูกกำหนดนักวิชาการด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไป ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ต่างมีพัฒนาการทางความคิดที่แตกต่างกัน ด้านความเชื่อพื้นฐานของนักคิดแต่ละยุคสมัย และความเหมาะสมของสถานการณ์ภายใต้บริบทการพัฒนาที่แตกต่างกัน ในแต่ละกลุ่มทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีความทันสมัย ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพา และทฤษฎีทางเลือกอื่น ๆ ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นความต้องการขั้นพื้นฐาน และทฤษฎีการพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น โดยรากฐาน

1. ความหมายการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนได้มีกำเนิดขึ้น และเป็นที่ยอมรับกันมานานแล้ว และจากการที่การพัฒนาชุมชน ได้ถูกนำมาใช้และรับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ซึ่งการพัฒนาชุมชน เป็นการดำเนินงานกับประชาชนมิใช่ทำให้ประชาชน ดังนั้น กิจกรรมใด ๆ ที่จะดำเนินงานในชุมชนนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมที่มาจากภารกิจริเริ่มของประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของบทบาทของผู้ปฏิบัติงานพัฒนานั้น เป็นผู้กระตุ้น ชี้นำ ให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาหรือหาทางสนองความต้องการของตนแล้วร่วมกันทำงานตามที่คิดขึ้นมาแล้วนั้น การเข้าไปทำงานกับประชาชนในลักษณะนี้ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาจะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ กระทำตนให้เป็นที่เชื่อถือของประชาชนในชุมชน และต้องทำงานอย่างมีหลัก งานจึงจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาชุมชน (Community Development) ตามหลักการพื้นฐานเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ หรือช่วยตนเองได้ในการคิด การตัดสินใจ และการดำเนินงานแก้ไขปัญหา ตลอดจนสนองความต้องการของตนเอง และส่วนรวมการพัฒนาเป็นกระบวนการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนได้มีกำเนิดขึ้น และเป็นที่ยอมรับกันมานานแล้ว และจากการที่การพัฒนาชุมชนได้ถูกนำมาใช้และรับการยอมรับอย่างแพร่หลายจึงได้มีองค์กรหน่วยงาน และนักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนา ดังต่อไปนี้

พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ (2560, หน้า 49) กล่าวว่า การกำหนดความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชนนั้น มี 2 แนวทาง คือ แนวทางแรก เป็นการนำคำว่า การพัฒนา กับคำว่า ชุมชน มารวมกันแล้วกำหนดความหมายขึ้นใหม่ แนวทางที่สอง ถือว่า การพัฒนาชุมชนเป็นคำเดียวกัน มีความหมายเฉพาะตัวเอง (ซึ่งมีความหมายไม่แตกต่างกัน) เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนนี้มีผู้คนจำนวนมากมีความเข้าใจว่า มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า การพัฒนา และนำมาใช้แทนกันอยู่เสมอ ซึ่งไม่เป็นการถูกต้อง เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะในตัวเอง และมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชน ด้วยวิธีการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ ส่วนคำว่า การพัฒนา เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้

กันทั่วไปและใช้ประกอบกับคำอื่น โดยไม่มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชนเท่านั้น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนามนาคมนสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนแตกต่างกับการพัฒนาเหล่านี้อย่างชัดเจน การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถนำไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้นได้นั่นเอง

ยิววัฒน์ วุฒิเมธี (2526) กล่าวว่า การพัฒนาเป็นภาษาไทยที่แปลมาจากคำว่า “Development” โดยให้ความหมายของการพัฒนา แบ่งเป็นสองอย่าง ประการแรก การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และประการที่สอง มีการวางแผนกำหนดทิศทาง เพื่อไปสู่เป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งการพัฒนาเป็นการกระทำให้เกิดขึ้น คือ เปลี่ยนสภาพหนึ่งไปสู่สภาพหนึ่งที่ดีกว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ที่นอกเหนือไปจากระบบปกติโดยปกติแล้วสิ่งต่าง ๆ ย่อมมีความเจริญและเสื่อมไปตามสภาพ แต่สังคมที่พัฒนา คือ สังคมที่มีทิศทางแห่งความก้าวหน้า มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าโดยการเปลี่ยนแปลงนี้ เป็นไปในทางที่ดีขึ้น (ญาณเดช คุ่มประยูร, 2564, หน้า 20)

พัฒน์ บุญรัตนพันธุ์ (2517) ได้ให้ทรรศนะ เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นขบวนการหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้ เพื่อเป็นการกระตุ้น เตือน ยั่วยุและส่งเสริมประชาชน ในสังคมให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น และ เสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ได้สรุปแนวความคิดขั้นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาในแง่ของกรรมวิธี หมายถึง การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง อย่างมีระบบ และมีขั้นตอน โดยเฉพาะที่จะช่วยบุคคลให้บรรลุถึงทรรศนะและศรัทธา และขีดความสามารถที่จำเป็น เพื่อที่จะให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้ตามแนวการปกครองระบอบประชาธิปไตย และความจำเป็นก่อนหลัง ซึ่งบุคคลได้เป็นผู้กำหนดขึ้นหลังจากที่เขาได้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

2. การพัฒนาในแง่ของวิธีการ คือ จะเป็นไปในลักษณะที่เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ ที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ตามที่ผู้นำวิธีการพัฒนาชุมชน มาใช้เป็นผู้กำหนดขึ้นมา โดยจะมุ่งไปอยู่ที่ความสำเร็จของผลงาน ที่กำหนดไว้เป็นวัตถุประสงค์ แต่ทั้งนี้ก็ต้องให้เป็นไปตามขั้นตอนของกรรมวิธีพัฒนาชุมชน

3. การพัฒนาในแง่ของโครงการ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประการแรก จะต้องมีการวางแผนอย่างดี ประการที่สอง จะต้องมีการส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง ประการที่สาม จะต้องมีการสนับสนุนทางด้านวิชาการ ตัวบุคคลและวัสดุ และประการสุดท้าย จะต้องมีการประสานงานของหน่วยราชการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือชุมชน

4. การพัฒนาในแง่ของขบวนการ คือ ขบวนการพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับความรู้สึกรู้จักคิด และอารมณ์รุนแรง ซึ่งบางครั้งก็ได้ประกอบกับความคิดอย่างมีเหตุมีผล ตรงไปตรงมา นักพัฒนาที่ศรัทธาในเรื่องขบวนการ จึงได้แก่บุคคลผู้ที่อยากเห็นการปฏิรูปในชนบทของประเทศที่กำลังพัฒนา และต้องการอย่างแน่วแน่ที่จะขจัดความเลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม และต้องการให้มวลชนซึ่งอยู่ในฐานะ

ด้อยต่ำได้เป็นอิสระจากวัฏจักรแห่งปัญหาของโรคภัยไข้เจ็บ ความไม่รู้ และความยากจน (พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ, 2560, หน้า 69)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) อธิบายว่า การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนาไม่ตั้งงาม) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนาที่ตั้งงาม) กล่าวคือ เป็น การจูงใจ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ ในชุมชนจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนา อันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ กล่าวโดยสรุปการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง ชุมชนที่มีการวางแผน (Planned Community Change) (พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ, 2560, หน้า 69)

สนธยา พลศรี (2547) กล่าวว่า การพัฒนา ชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่ม คนในชุมชน ให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกัน ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน ตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชน และการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ, 2560, หน้า 69)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (ม.ป.ป., หน้า 42 - 43) ได้เสนอความหมายของรูปแบบของการ เปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนามี 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในเชิงวิชาการ หรือ วิทยาศาสตร์

1. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องเหมาะสมกับสถานการณ์
2. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมขีดความสามารถของตนเอง
3. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับนโยบายหรือวัตถุประสงค์ของทาง

ราชการและประชาชน

นันทิยา หุตานวัตร, และณรงค์ หุตานวัตร (2546) กล่าวว่าไว้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีโอกาสได้แสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรม ต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการ พิจารณา กำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ ประกอบด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน (ประชาพิจารณ์) การวางแผนร่วมกัน และการ พัฒนาศักยภาพของประชาชน ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยมีหลักการ ดังนี้ คือ

1. หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ คือ หลักการที่สำคัญที่องค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ ซึ่งจะสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อ สาธารณะ และต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นการแสดงถึงความ รับผิดชอบ จำเป็นต้องปฏิบัติโดยยึดหลักนิติธรรมและความโปร่งใส

2. หลักความคุ้มค่า คือ การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ในการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน รวมทั้งมีการป้องกันรักษา สิ่งแวดล้อม และมีความสามารถในการแข่งขันกับภายนอก

3. เป้าหมายและวิธีการของการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมอาจเป็นทั้ง เป้าหมายและวิธีการ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมแบบวิธีการ ต้องอาศัยการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งทำให้คน ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของ เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และการเกิดผลประโยชน์ของ

กลุ่มเนื่องจากความเข้มแข็งของกลุ่มเป็นเป้าหมายที่ได้รับ (สุกฤตยา ปงกันทา, สมชัย วงษ์นายะ, และ สุณี บุญพิทักษ์, 2561, บทคัดย่อ)

ความหมายของชุมชน เป็นการภาษาไทยที่แปลมาจาก Community นักวิชาการทั้งชาว ต่างประเทศและชาวไทย ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ปีอปลิน, เดนนิส (Poplin, Dennis, 1972, p.8) ความหมายของชุมชน หมายถึง กลุ่ม คนหลาย ๆ กลุ่มมาอยู่รวมกันในภายในอาณาเขตเดียวกัน ภายใต้กฎเกณฑ์ และข้อบังคับเดียวกัน มีการพบปะสังสรรค์ มีความเอาใจใส่สนใจซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมเดียวกัน และจะแสดงพฤติกรรมที่ เหมือนกัน ที่เป็นองค์การทางสังคมประเภทหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่ง และสมาชิกส่วนใหญ่ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ของ ชุมชนด้วยตนเอง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันมีการมาค้มกันแบบ เผชิญหน้า มีความสนิทสนมกันดีในหมู่คณะ

ยิววัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ให้ความหมายของคำว่ากลุ่มคนที่ตั้งอยู่ในภูมิลาเนาอาณาเขตที่มี ความหนาแน่นและติดต่อประสานกัน ดำรงวิถีชีวิตแบบเดียวกัน โดยเฉพาะการแสดงออกในลักษณะ ของภาษา และประเพณีเดียวกัน พื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของคน และกลุ่มประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ เดียวกันนั้น โดยมีความสนใจในวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และจุดมุ่งหมายในการที่จะอยู่รวมกันอย่างมี ความสุข การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกัน (ญาณเดช คุ้มประยูร, 2564, หน้า 20)

สนธยา พลศรี (2545) กล่าวว่าจากทรรศนะของนักวิชาการ ที่ให้ความหมายของชุมชน แตกต่างกันไป สามารถจำแนกความหมายออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ชุมชน คือ พื้นที่ทาง ภูมิศาสตร์ที่มีกลุ่มคนอาศัยอยู่ 2) ชุมชน คือ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน 3) ชุมชน คือ กลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน มีการอยู่อาศัยร่วมกันในระยะเวลาหนึ่ง มีการวางแผนและจัดตั้งเป็น องค์การหรือสถาบัน (พรหมเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ, 2560, หน้า 21-22)

สรุปได้ว่า ความหมายชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีการติดต่อประสานกัน การเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกัน จนสามารถจัดตั้งเป็นองค์กร เพื่อมุ่งหวังความสำเร็จเดียวกัน

ดังนั้น การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้ พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐและองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไข ปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีการวางแผน และทิศทางที่ชัดเจนไว้ล่วงหน้า ส่งผลต่อการเจริญทั้งมีการจัดสรรทรัพยากรไว้ อย่างพร้อมเพรียง เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมนั้น และการพัฒนาจะต้องอยู่ภายใต้ การรักษาสิ่งเดิมที่ดีเอาไว้ เสริมสร้างสิ่งใหม่ ๆ พร้อมกับแก้ไขปัญหาเพื่อส่วนรวมภายใต้การมีส่วนร่วม ของทุก ๆ ฝ่ายในสังคม

2. แนวคิดการพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า มีผู้ให้แนวคิดการพัฒนา ชุมชนไว้ ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี (2541) ได้ให้แนวความคิดการพัฒนาชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. คนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญมากที่สุดคือมนุษย์ การพัฒนาตนเองและชุมชน ร่วมกันสร้างมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือคุณภาพชีวิตที่ดีมีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการให้คนในชุมชนได้เข้ามาศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

3. จากแนวความคิดที่เชื่อในศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชน แนวความคิดของการพัฒนาที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ต้องเป็นสิ่งที่เกินความสามารถเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ศีลธรรม และสุขภาพ (ศราวุธ ชันธวิชัย, 2565, บทคัดย่อ)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2562, หน้า 157) กล่าวว่าจากแนวคิด ถึงระบบที่เป็นแกนกลางของการแก้ปัญหา คือ ระบบการพัฒนาคคน ด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้ง 3 ด้าน ที่สัมพันธ์อิงอาศัย และส่งผลต่อกันคือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา โดยพฤติกรรมเหล่านั้น ได้แก่

1. พฤติกรรมเคยชินระดับบุคคล หมายถึง วาสนา ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่สุด และควรเอาใจใส่มากที่สุด เป็นพฤติกรรมที่สั่งสมมา กลายเป็นลักษณะของบุคคลผู้นั้นที่ต่างจากบุคคลอื่น การที่มนุษย์จะดำเนินชีวิตอย่างไรและเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่จะขึ้นต่อพฤติกรรมเคยชิน การศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมเคยชินเป็นเบื้องต้น ซึ่งวิธีการที่สำคัญมากในการสร้างพฤติกรรมเคยชิน คือ วินัย ที่ต้องฝึกตั้งแต่เด็ก เริ่มกำหนดกฎเกณฑ์ ตั้งแต่ในครอบครัว และในโรงเรียนเป็นต้นไป

2. พฤติกรรมเคยชินระดับสังคม หมายถึง วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของชุมชนหรือของสังคมนั้นซึ่งจะมีการบันทึก ประพฤติปฏิบัติ ทำตาม ๆ กันไป ไม่รู้ตัว พฤติกรรมเคยชินระดับสังคม ยิ่งหนักแน่นได้ผลมาก จะมีการถ่ายทอดต่อ ๆ กันไป ยิ่งคนรุ่นต่อ ๆ กันมา เกิดมีพฤติกรรมเคยชินอย่างนั้น เป็นเครื่องฝึกพฤติกรรมของคนทำให้เป็นไปในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะตัว เป็นเป้าหมายที่เกินหุนการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกื้อกูลต่อธรรมชาติแวดล้อม ซึ่งถือว่าพฤติกรรมนี้เกี่ยวโยงมาจากพฤติกรรมเคยชินระดับบุคคล

3. แนวทางแก้ปัญหาด้วยความเห็นแก่ตัว การเห็นแก่ผู้อื่นนั้นเป็นการสนองความเห็นแก่ตัวของเราหมายความว่า เราทำให้แก่ผู้อื่นก็เพื่อสนองความอยากของเราที่จะทำให้เขามีความสุข เป็นการทำให้ความสุขของตนกับความสุขของผู้อื่น เกี่ยวเนื่องอาศัยกัน

ณัฐรุจุมิ ทรัพย์อุปลัมภ์ (2558, หน้า 127-129) สำหรับการพัฒนาชุมชน ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้นักพัฒนาสามารถทำงานร่วมกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ ผู้ที่ทำงานจะต้องมีความเข้าใจในแนวความคิดในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดีเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ยังจำเป็นต้องพิจารณาแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. คนมีความสำคัญมากที่สุด (Man is a Most Important) การพัฒนาชุมชนนั้นเชื่อมั่นในศักยภาพ ความสามารถของคน การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและ

ชุมชน และมีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองการพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และชุมชน ร่วมกันสร้างมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือคุณภาพชีวิตที่ดีมีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาโดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

3. การพึ่งตนเองของชุมชน (Self-Reliance) โดยการช่วยเหลือตนเองเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งคือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐให้การช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

4. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help) โดยการพึ่งตนเองเป็นความเชื่อในศักยภาพ และพลังความสามารถของชุมชน แนวคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้นทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

5. การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่า (Community Natural Resources Utilize) เป็นแนวคิดในการทำงานกับประชาชนโดยยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชน ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตยและหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิดและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบลเป็นแนวความคิดที่เชื่อมั่นในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและรับผิดชอบ หน่วยงานนอกชุมชนอื่น ๆ เป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษแก่คนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถ ในระดับที่เรียกว่า “คิดเป็นทำเป็น” จนสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

6. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน (Initiative) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนและองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนฐานความต้องการของชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างานเป็นของประชาชนและจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ และเป็นผู้ริเริ่มและรับผิดชอบ หน่วยงานอื่น ๆ เป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น

7. ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs) การพัฒนาชุมชนย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนดังนั้นผลประโยชน์ในการพัฒนาของชุมชนโดยอ้อมต้องเกิดขึ้นกับชุมชนนั้น จึงต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ทุนทางสังคมและทรัพยากรต่าง ๆ ไม่พึ่งพาชุมชนอื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเช่นเดียวกัน

8. ขีดความสามารถของชุมชนและของรัฐบาล (Community and Government) การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลมีขีด

ความสามารถจำกัด ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณและระบบการบริหาร ส่วนชุมชนก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้น การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งตนเองให้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐบาลก็ให้การสนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องได้สัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

9. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน (Co-Operation Between) การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะทั้งรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีข้อจำกัดไม่สามารถดำเนินงานชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้เต็มที่ดังกล่าวนำมาแล้ว การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสมเป็นสำคัญ

10. การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development) การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกันเพื่อการประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องประสานงานกับคนหน่วยงาน องค์กรต่าง และงบประมาณจึงจะประสบความสำเร็จ

11. ความสมดุลในการพัฒนา (Development as Equality) การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้านไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับกับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างการด้านพัฒนาวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย ความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากล เป็นต้น

12. การศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) คือมีลักษณะเป็นการให้คำปรึกษาแก่ประชาชนทุกเพศวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต เป็นการให้การศึกษาที่เน้นให้รู้จักตนเองรู้จักโลก และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสรรพสิ่งทั้งที่เป็นมนุษย์ธรรมชาติหรือสิ่งเหนือธรรมชาติอันก่อให้เกิดปัญหาเพื่อปรับสภาพความเป็นอยู่ให้สอดคล้องสมดุล การศึกษาภาคชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญซึ่งจะทำให้มีความสามารถปรับตัวเองอยู่ในชุมชน และสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัตภาพ การนำเสนอแนวคิดการศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) เป็นผลจากการนำเสนอรายงานขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า มนุษย์แต่ละคนจะต้องอยู่ในภาวะแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเขา ฉะนั้น แนวความคิดของการศึกษาภาคชีวิต จึงเปรียบเหมือนกุญแจดอกสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้

โดยสรุปแนวคิดการพัฒนาชุมชนคือกระบวนการในการหนุนเสริมให้พื้นที่และกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งในด้านบริบทในการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของผู้คน โดยมีกระบวนการในการพัฒนาผ่านคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันพัฒนาโดยอาศัยทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ในชุมชน และการหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ

ในลักษณะการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอก ซึ่งหากกระบวนการในการพัฒนามีการจัดการที่ดี ย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนที่อยู่ในชุมชนและนำไปสู่ความเจริญด้านกายภาพในเชิงพื้นที่ด้วย

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้แนวคิดในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน ไว้ 10 ประการ ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547, หน้า 36)

1. ต้องพัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้านไปพร้อมกัน ถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ จะเห็นว่า สิ่งที่จะต้องทำการพัฒนาในชุมชนนั้น มีเพียง 2 ประการ คือ ด้านวัตถุและจิตใจ ด้านวัตถุนั้น หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุทุก ๆ ด้าน เช่น ถนนหนทาง ที่อยู่อาศัย สถานที่ศึกษา สถานรักษาพยาบาล ไฟฟ้า วิทยุ เป็นต้น เมื่อสภาพแวดล้อมทางวัตถุ เจริญก้าวหน้าดีแล้วไม่ได้ หมายความว่า สภาพจิตใจของประชาชน จะเจริญก้าวหน้าตามไปด้วยเสมอไป

2. ยึดประชาชนเป็นหลักในการพัฒนา การทำงานกับประชาชนนั้น จะต้องคำนึงถึง ปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ ประชาชนกำลังประสบปัญหาอะไร กำลังมีความต้องการอะไร อะไรเป็นปัญหาหรือบ่วง

3. การดำเนินงานจะต้องค่อยเป็นค่อยไป จุดมุ่งหมายของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ก็คือ ต้องการแปรเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนในชุมชนและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน ฉะนั้น การดำเนินงานตามกิจกรรม จึงไม่ควรเร่งรีบจนเกินไป จนประชาชนไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร การมุ่งผลงานตามกิจกรรมอย่างเดียว นั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลการพัฒนาอย่างแท้จริง การดำเนินงานจึงต้องค่อยเป็น ค่อยไป

4. ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือวัฒนธรรม ในท้องถิ่น มีลักษณะสนับสนุนการพัฒนาแล้ว จึงควรส่งเสริมให้วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น ให้ได้มีบทบาทในการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น สิ่งใดที่เป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือวัฒนธรรม ควรหลีกเลี่ยง หรือถ้าเห็นว่าประเพณีบางอย่างไม่ถูกไม่ควรก็ไม่ควรจะไปดำเนินติดต่อยตรง ๆ แต่ควรชี้แนะอเนาะให้ประชาชน เห็นว่าดีและไม่ดีอย่างไรด้วยเหตุผล แล้วช่วยกันหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้ดีขึ้น

5. ต้องพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด ผลงานพัฒนาชุมชนนั้น ควรจะเริ่มจากการเอาทรัพยากรในท้องถิ่น มาดัดแปลงใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด โดยชี้แนะอเนาะให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และนำเอาสิ่งเหล่านั้นมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือแปรรูปเป็นวัสดุเครื่องใช้ในครัวเรือนให้ได้ คำว่า ทรัพยากร ในที่นี้หมายถึง ทุกสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ตัวคน วัสดุสถาบันทางสังคมและกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

6. ต้องยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน การดำเนินงานพัฒนาชุมชน จะเริ่มด้วยการประชุมปรึกษาหารือกัน ร่วมกันคิดว่าจะทำอะไร เมื่อตกลงกันแล้วก็จะร่วมกันทำโดยมอบหมายงานให้แต่ละคนได้รับผิดชอบร่วมกัน งานจะมาจากเบื้องล่าง คือ ตัวประชาชนในชุมชนเอง ไม่ได้มาจากถูกสั่งให้กระทำในการเข้าไปแก้ปัญหของประชาชนนั้น ผู้ปฏิบัติงานพัฒนา จะไม่ใช่วิธีออกคำสั่ง แต่จะให้การศึกษ ชักชวน ชี้แนะให้ประชาชนได้เห็นปัญหา และร่วมกันหาทางแก้ไขโดยความสมัครใจ

7. ต้องใช้หลักการประสานงาน งานพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหนอยู่ที่การประสานงาน เพราะงานพัฒนาชุมชนนั้นมีหน่วยงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะเป็นงานที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบทุกหน่วยงาน และผู้ปฏิบัติงานพัฒนา ก็ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน จึงต้องอาศัยการประสานงานเป็นหลักในการดำเนินงาน

8. เริ่มต้นทำงานกับกลุ่มผู้นำก่อน ผู้นำในท้องถิ่นเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชน ให้ความเคารพเชื่อถือ จะพูดจาทำอะไร ประชาชนส่วนใหญ่จะยอมรับและคล้อยตาม การจะกระทำกิจกรรมพัฒนาในชุมชน หากผู้นำเห็นชอบด้วย ปัญหาการขัดแย้งและการให้ความร่วมมือ ก็จะน้อยลงหรือหมดไป

9. การดำเนินงานต้องให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ ดังนั้น การจัดทำแผนหรือกิจกรรมใด ๆ จะต้องให้เป็นไปตามแผนพัฒนาระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสมอ

10. ปลุกฝังความเชื่อมั่นในตนเองให้กับประชาชน ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานสำเร็จลงได้ แม้งานนั้นจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม หากมีความมั่นใจและเชื่อในพลังงานที่ตนมีอยู่แล้ว การดำเนินงานก็จะสำเร็จลงได้โดยไม่ยากนัก

พลศักดิ์ ชูพาณิชย์สกุล (2551) ได้กล่าวถึง แนวคิดในการพัฒนาชุมชน โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาถึงบริบทของชุมชนเป็นหลักในการเริ่มงาน (Context) บริบทของชุมชนหมายถึง สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน ซึ่งในการพิจารณานั้น นักพัฒนาควรพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งสภาพความเป็นอยู่ทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การที่นักพัฒนาทราบสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ก็สามารถที่จะวางแผนและดำเนินงานพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. การดึงประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม (Participation) การจัดกิจกรรม การพัฒนาอะไรก็ตามจะต้องดึงหรือชักจูงประชาชน ให้เข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมด้วย ตั้งแต่ศึกษาชุมชน วางแผนวางโครงการ ปฏิบัติการตามโครงการและการประเมินผล ซึ่งจะทำให้ได้มากน้อยแค่ไหน นั้นขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรม แต่ยึดหลักการที่สำคัญว่าต้องให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่า ผลของการดำเนินงานพัฒนานั้นส่งผลกระทบต่อตัวประชาชน ดังนั้น ควรที่จะให้ประชาชนเลือกแนวทางในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

3. การทำงานต้องค่อยเป็นค่อยไป (Gradualness) ความล้มเหลวของการพัฒนาชุมชนเกิดขึ้น เพราะการเร่งรีบทำงานให้เสร็จเร็วเกินไป ก่อนที่จะรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และปัญหาที่แท้จริงของชุมชน หรือก่อนที่ประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง หรือก่อนที่จะมีทรัพยากรเพียงพอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักพัฒนาต้องการให้มีผลงานออกมาโดยเร็ว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการของงบประมาณมาใช้ในการดำเนินงาน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนไม่ควรเร่งรีบจนเกินไป ควรดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ควรคิดถึงผลกระทบในการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

4. การให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลัก (Man-Center Development) มีความจริงอยู่ประการหนึ่งว่า การช่วยคนไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าผู้นั้นไม่ต้องการจะช่วยตนเอง โดยหลักการนี้ การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มด้วยการให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลัก หรือเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยให้คนในชุมชนค้นหาความต้องการและปัญหา (Identify Need and Problem) ของตนเองให้พบ ไม่ว่าจะด้วยวิธีกระตุ้น ยั่วยุหรือชักจูงก็ตาม

5. การใช้วิธีดำเนินงานแบบประชาธิปไตย (Democracy) การพัฒนาชุมชนจะต้องนำแบบประชาธิปไตยมาใช้ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักคิดด้วยตนเอง รู้จักอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันทำงานตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ยึดถือในเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย (Rule of Majority, Right of Minority)

6. การดำเนินงานต้องยืดหยุ่นได้ (Flexible) เนื่องจากสังคมมีความเคลื่อนไหว (Dynamic) ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องเลือกวิธีดำเนินงานให้กว้าง และเข้ากับสถานการณ์เหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นไปเฉพาะวิธีดำเนินงานเท่านั้น โดยยึดมั่นในหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายเสมอ

7. สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (Culture) วัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขประตูปัญหาเพื่อเข้าถึงประชาชน การพัฒนาชุมชนจะสำเร็จหรือล้มเหลวเกิดจากความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะในแต่ละชุมชน สังคม มีวิถีชีวิต (Way of Life) ที่แตกต่างกัน จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและงานพัฒนาว่า การเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนได้มากเท่าใด ก็จะเข้าใจงานพัฒนาชุมชนได้มากเท่านั้น

8. ทำงานกับผู้นำท้องถิ่น (Local Leader) การทำงานกับผู้นำท้องถิ่น เป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอย่างหนึ่ง การพัฒนาชุมชนจะขยายตัวกว้างออกไป และบรรลุวัตถุประสงค์ได้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสามารถของผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งจะมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือ มีบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ ตามที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ครู ในหมู่บ้านหรือตำบล และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ ผู้นำที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือ และมีบทบาทในการชักนำการพัฒนา เช่น แก้วแกวโรงสี แก้วแกวไร่ อ้อย คนเฒ่าคนแก่ พระสงฆ์ เป็นต้น

9. ทำงานกับองค์การที่มีอยู่ในชุมชน (Community Organization) ในชุมชนใดที่มีสมาคม สถาบัน สโมสร หรือองค์กรอื่น ๆ อยู่ ย่อมมีผู้นำขององค์กรนั้น ๆ อยู่ด้วย หลักการพัฒนาชุมชนต้องพยายามใช้องค์กรเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ โดยดึงอาสาสมัครหรือตัวแทนขององค์กรเข้ามาร่วมทำงาน เพราะองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดึงเอากำลังของกลุ่มมาใช้ในการพัฒนา แต่ถ้าหากไม่มีองค์กรอยู่ในชุมชน ก็ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กรขึ้น โดยการให้การศึกษาตลอดจนการฝึกอบรม

10. ทำการประเมินผลตลอดเวลา (Evaluation) การประเมินผลมิใช่เป็นแค่เพียงการเปรียบเทียบผลงานในอดีต เพื่อให้รู้ว่ามีปัญหาเพียงใดเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ถึงข้อดี ข้อเสีย ความผิดพลาด และความสำเร็จ ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานครั้งต่อไปได้ ซึ่งในการประเมินผลนั้น สามารถทำได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน และเมื่อโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

11. สอดคล้องกับนโยบายของชาติ (Policy) ไม่มีองค์กรใดที่จะเกิดขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าองค์กรนั้นไม่ดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติและเช่นเดียวกัน ไม่มีองค์กรใดจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้ดำเนินงาน ถ้าหากองค์กรนั้นขัดกับนโยบายของชาติ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ผลการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับชาติเสมอ ฉะนั้น จึงต้องสอดคล้องเป็นแนวเดียวกันนโยบายของชาติ

12. การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม (Grouping Process) การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นหลักการที่ขาดไม่ได้สำหรับการทำงานพัฒนาชุมชน ประชาชนต้องได้รับการกระตุ้นให้ทำงานผ่านกระบวนการกลุ่ม เพราะพลังกลุ่มมีอิทธิพลเข้มแข็ง และมั่นคงมากกว่าคน ๆ เดียว จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับกลุ่มในงานพัฒนาชุมชนว่า ไม่มีกลุ่มก็ไม่มีการพัฒนาชุมชน (No Group No C.D.)

13. การพัฒนาชุมชนต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuity) โครงการใดโครงการหนึ่ง ที่ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาชุมชนและสำเร็จไปแล้ว ไม่ได้หมายความว่า งานพัฒนาชุมชนเสร็จสิ้นตามไปด้วย จะต้องมีการเริ่มทำโครงการใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด หรือเรียกได้ว่า เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง โครงการใหม่นี้อาจใหญ่กว่าเดิมหรือยากกว่าเดิมก็ได้ ซึ่งก็ย่อมแล้วแต่ประชาชนจะเป็นผู้กำหนด สำหรับขั้นตอนตามกระบวนการพัฒนาชุมชน ที่จะใช้สำหรับทำโครงการใหม่นั้น ก็ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากขั้นตอนแรก คือ ขั้นการศึกษาชุมชน แต่อาจเริ่มจากขั้นตอนอื่นได้เลย เช่น เริ่มจากขั้นตอนวางแผนทันทีก็ได้ (สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562, หน้า 32)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดในการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานของการทำความเข้าใจชีวิต จึงนับได้ว่าเป็นการศึกษาภาคชีวิต และเป็นการศึกษาที่มีความต่อเนื่องกันไปตราบเท่าอายุขัยของแต่ละบุคคล นั้นแสดงว่า การพัฒนาชุมชนนั้นไม่มีที่สิ้นสุด แต่จะหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามความต้องการและสถานการณ์ของชุมชน และเป็นกระบวนการให้ความรู้แก่คนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้เลือกใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งต่อตนเองและชุมชน สามารถตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ กระบวนการพัฒนาชุมชน จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จึงจะประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการที่มีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน คือ แนวทางในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน จากลักษณะที่ชุมชนเคยเป็นอยู่ให้ก้าวไปสู่การเป็นท้องถิ่นตามแบบอย่างที่ดีควรจะเป็น หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจเรียกว่า ชุมชนที่ได้รับการพัฒนานั้นเอง คำว่า พัฒนาชุมชน ถูกกำหนดขึ้นโดยนักวิชาการด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไป ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนต่างมีรากฐานพัฒนาการทางความคิด แตกต่างกัน ด้านความเชื่อพื้นฐานของนักคิดแต่ละยุคสมัย และความเหมาะสมของสถานการณ์ ภายใต้บริบทการพัฒนาท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ในแต่ละกลุ่มทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีความทันสมัย ทฤษฎีการพัฒนาท้องถิ่นแบบพึ่งพา และทฤษฎีทางเลือกอื่น ๆ ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาท้องถิ่น ที่เน้นความต้องการขั้นพื้นฐาน และทฤษฎีการพัฒนาท้องถิ่นแบบยั่งยืน

4. ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

มยุรี วัดแก้ว (2549) ได้อธิบายความสำคัญของการพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาที่ชุมชน หรือชาวบ้านพบประสบกันอยู่ทั่ว ๆ ไป ก็คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนประสบความยากลำบาก มีความแร้นแค้น เนื่องจากการขาดความรู้ในการผลิตสมัยใหม่ วิธีการผลิตยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ

รวมทั้ง ขาดแคลนเงินทุน ขาดแคลนอุปกรณ์ในการผลิตเกษตรกร มักขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลาง ใน ราคาต่ำและช่องทางประกอบอาชีพอย่างอื่นมีจำกัด หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะว่างงาน การนำเอาการพัฒนาชุมชนมาใช้ จะทำให้เศรษฐกิจของเกษตรกรชาวชนบทดีขึ้น คือ

- 1.1 ช่วยยกระดับการครองชีพของประชาชนให้ดีขึ้น
- 1.2 ช่วยแก้ไขปัญหาว่างงาน
- 1.3 ส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จัก ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 1.4 ลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นในสังคม
- 1.5 ทำให้ประชาชนมีฐานะด้านเศรษฐกิจดีขึ้น และประเทศชาติมีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ

2. ความสำคัญทางสังคม ประชาชนในชนบทด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นเหตุให้ชาวชนบทมีสภาพความเป็นอยู่ทางด้านสุขภาพอนามัยต่ำไปด้วย สุขภาพของชาวชนบทเป็นแบบสามวันดี สี่วันไข้ เป็นโรคขาดสารอาหารและทางเดินอาหาร ก่อให้เกิดการด้อยคุณภาพของประชาชน ส่วนด้านความคิดต่าง ๆ นับว่ายังเป็นแนวความคิดที่ล้าสมัย ยึดมั่นในเรื่องไสยศาสตร์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชนบทเจริญช้า และมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การนำเอาวิธีการพัฒนาชุมชนเข้าไปใช้ในชุมชน มีผลทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดี คือ

- 2.1 ทำให้ประชาชนได้รู้จักปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น
- 2.2 ช่วยให้ประชาชนรู้จักป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ รักษาอนามัยครอบครัวให้ดีขึ้น
- 2.3 เป็นการลดความแตกต่างระหว่าง ชนชั้นในสังคมให้บรรเทาเบาบางลง สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สมาชิก
- 2.4 ช่วยปรับปรุงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมให้ดีขึ้น
- 2.5 ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

3. ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง จากปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ที่ชาวบ้านชนบทได้รับทำให้มีผลสืบเนื่องมาสู่ปัญหาทางการเมือง การปกครองด้วย ต้นเหตุคือความยากจนที่ทำให้ชาวบ้านไม่มั่นใจในการเมืองการปกครอง ประชาชนถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนบางกลุ่มเท่านั้น ปัญหาความยากจนจะโยงมาสู่ปัญหาการเมือง ดังจะเห็นได้จากปัญหาผู้ก่อการร้าย และการด้อยการศึกษาที่เป็นสาเหตุหนึ่งนำไปสู่ปัญหานี้ การไม่เข้าใจในเรื่องการเมือง ประกอบกับความ ยากจนเมื่อมีฝ่ายตรงข้ามมาเกลี้ยกล่อมชักชวนก็เห็นตามไปด้วย ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงมีผลต่อ การเมืองการปกครอง ดังนี้

- 3.1 เป็นการก่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและคนในชาติ
- 3.2 ทำให้ประชาชนเกิดความรัก ความเข้าใจในรัฐบาลและประเทศชาติของตนยิ่งขึ้น
- 3.3 เป็นการขจัดความขัดแย้ง ที่จะเกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับประชาชน และระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.4 ทำให้ประชาชนสนใจที่จะปกครองตนเอง และเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น การพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ นั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายได้ ฉะนั้น ในการพัฒนาชุมชนจึงพยายามที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกันทุกด้าน

ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะจะมีส่วนช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างมาก กล่าวคือ หากเราพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว โดยละทิ้งหรือไม่ให้ความสำคัญแก่ด้านอื่นอย่างเท่าเทียมกัน แล้วด้านที่พัฒนานั้น จะไม่ประสบผลสำเร็จเพราะมีด้านที่ไม่พัฒนาเป็นเครื่องถ่วงอยู่ด้วย เหตุนี้การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาทั้งคนและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน (พรรณเพ็ญ วัฒนมงกุลลาภ, 2560, หน้า 72)

5. ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน มาจากหลักการแห่งธรรมชาติ และภาวะทางกายภาพของมนุษย์ ที่มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งรูปร่าง สมอ สติปัญญาและจิตใจ ภาวะธรรมชาติ และภาวะกายภาพนี้ ทำให้มนุษย์ไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จของชีวิตได้เท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิ และความเสมอภาคในโอกาสที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกันก็ตาม โดย (วรรณยุพา ต้นมณี, 2559, หน้า 29 - 30) ได้อธิบายเอาไว้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่า คนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ และมีพลังงานซ่อนเร้นแฝงอยู่ ได้แก่ กำลังความคิด แรงงาน ฝีมือ ทักษะ ซึ่งพลังต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าได้รับการขุดค้นและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ก็จะสามารถบันดาลความสำเร็จทั้งปวงให้แก่ชุมชนได้ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจะสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ทักษะ ความรู้และความสามารถของประชาชนเป็นสำคัญ

สุกิจ จุลละนันท์ (2508) อธิบายเอาไว้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่าคนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ และมีพลังงานซ่อนเร้นแฝงอยู่ ได้แก่ กำลังความคิด แรงงาน ฝีมือ ทักษะ ซึ่งพลังต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าได้รับการขุดค้นและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ก็จะสามารถบันดาลความสำเร็จทั้งปวงให้แก่ชุมชนได้ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจะสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ทักษะ ความรู้และความสามารถของประชาชนเป็นสำคัญ (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, 2560, หน้า 19)

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2517) ได้กล่าวถึง หลักปรัชญามูลฐานของงานพัฒนาชุมชน ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญ และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม และอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน คนหนึ่ง
2. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนด วิธีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ตนต้องการ
3. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้ว ย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ประพฤติและพัฒนาขีดความสามารถ ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้
4. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ พลังความสามารถเหล่านี้ สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ ถ้าพลังที่ซ่อนเร้นเหล่านี้ได้รับการพัฒนา
5. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้าน เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาจะ มีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชนและรัฐ (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, 2560, หน้า 19)

จิรพรรณ กาญจนจิตรา (2523) ได้อธิบายเกี่ยวกับปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเอาไว้ว่า การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่าพลังสำคัญที่จะบันดาลให้งานบรรลุผลสำเร็จสมความมุ่งหมาย โดยเชื่อว่าประชาชนทุกคน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ต่ำต้อยหรือด้อยการศึกษาเพียงใด ก็ยังมีพลังและความปรารถนาที่จะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น การกระตุ้นเตือนและการสะกิดปล้ำดังกล่าว จะเป็นผลให้มีการขุดค้นและนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนชนบทไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนในทุก ๆ ด้านพร้อมกัน ปรัชญา การพัฒนาชุมชนจึงยึดถือว่า ถ้าเรายังช่วยให้ประชาชนได้บรรลุถึงความปรารถนา หรือความสุขในชีวิตได้มากเท่าใด ก็ยังเป็นสิ่งที่ดีงามเท่านั้น และการช่วยเหลือในลักษณะนี้ ถือว่าเป็นหน้าที่ของเพื่อนมนุษย์ในสังคมด้วยกัน (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, 2560, หน้า 19)

ยิววัฒน์ วุฒิเมธี (2534) กล่าวถึง ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน ว่าตั้งอยู่บนพื้นฐาน 2 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนนั้น ให้ความสำคัญในตัวมนุษย์ เชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร (Human Resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งปวงและเชื่ออย่างแน่วแน่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกต้อง

2. การพัฒนาชุมชนนั้น ให้ความสำคัญในเรื่องความยุติธรรมของสังคม มีความต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม (Social Justice) ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกาย สบายใจ (Social Satisfaction) และต้องการอยู่ร่วมในสังคม ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย (Acceptability) การใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, 2560, หน้า 18)

กรมการพัฒนาชุมชน (2547) ได้กล่าวสรุปว่า การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนมีพื้นฐาน จะต้องมีความเชื่อ 3 ประการ คือ 1) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเกียรติ และศักดิ์ศรีในความเป็นคน 2) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคน มีความสามารถหรือศักยภาพ 3) เชื่อว่าความสามารถของมนุษย์ สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, 2560, หน้า 19)

ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น ประการแรก ตั้งอยู่บนพื้นฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่า เป็นทรัพยากรที่มีความหมายและมีความสำคัญที่สุด ประการที่สอง การพัฒนาชุมชน ก็คือ ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม (Social Justice) การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำที่เห็นได้ในหมู่มวลชนนั้นเป็นเรื่องที่อารยะสังคมพึงยึดมั่น ประการที่สาม ความไม่รู้ ความต้อติงและการใช้กำลังบีบบังคับ เป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา และความเจริญก้าวหน้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยดึงความสามารถในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ ก็จะต้องยึดหลักการทำงานรวมกลุ่ม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จะช่วยให้คนเจริญเติบโตโดยเร็วที่สุด

สรุปได้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในศักยภาพหรือพลังความสามารถของมนุษย์ คนแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาตนเองได้ถ้ามีโอกาส การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาบุคคลให้มีความคิด และความสามารถเพิ่มขึ้นให้บุคคลได้รับความยุติธรรม

มีอิสรภาพ เสรีภาพและความเสมอภาคในการดำรงชีวิต ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนี้ มีความสอดคล้องกับปรัชญาทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้นำไปใช้และเผยแพร่ปรัชญาทั้งสองนี้ ควบคู่กันไปจึงทำให้การพัฒนาชุมชน ได้รับความนิยมนอย่างกว้างขวางดังที่กล่าวมาแล้ว

6. รูปแบบการพัฒนาชุมชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชน คือ ความเชื่อมั่นไว้วางใจและศรัทธาในมนุษยชาติ ว่ามนุษย์ทุกชีวิตมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีและมีศักยภาพ มีความสามารถ มีฐานะแห่งความเป็นมนุษย์ มีความสามารถจากการเป็นมนุษย์ที่ควรได้รับการยอมรับและทำให้ปรากฏเป็นจริง ในทางปฏิบัติจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่แท้จริง คือ ประชาชน มีรายละเอียด ดังนี้

1. เริ่มต้นที่ประชาชน โดยยืนจุดเดียวกับประชาชน มองโลก มองชีวิต มองปัญหา จากทัศนะของประชาชน เพื่อให้เข้าใจปัญหา ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เข้าถึงชีวิตจิตใจ ของประชาชน

2. โดยการคำนึงถึงการที่จำทำให้ประชาชนเข้าใจปัญหาของตนเองและของท้องถิ่น และมีการปลุกใจลุกขึ้นต่อสู้กับปัญหา ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ย่อมมีหนทางที่จะกระทำได้โดยไม่ยากหากเข้าใจปัญหาและเข้าถึงจิตใจของประชาชนทำงานร่วมกับประชาชน

3. ยึดประชาชนเป็นพระเอก โดยประชาชนต้องเป็นผู้กระทำการพัฒนาด้วยตนเองไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำ หรือเป็นฝ่ายรองรับข้างเดียว เพราะผลของการกระทำการพัฒนานั้น ตกอยู่ที่ประชาชนโดยตรง ท้องถิ่นโดยตรง ประชาชนเป็นผู้รับโชค หรือ เคราะห์จากการพัฒนา นั้น วัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชน จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

3.1 เพื่อให้มนุษย์เข้าถึงศักยภาพสูงสุดที่ธรรมชาติให้มนุษย์บรรลุถึงขีดความสามารถสูงสุดที่พึงมี

3.2 เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ผาสุก ให้สุขสมบูรณ์เป้าหมายการพัฒนาชุมชน จึงอยู่ที่การทำให้ชุมชน (ประชาชน) สุขสมบูรณ์ การทำให้ประชาชนพึ่งตนเอง ช่วยตนเองได้ในการแก้ไขปัญหาส่วนตัว และแก้ไขปัญหาร่วมกันได้ รวมทั้งในการยังชีพตนเองหรือการมีงานทำและยังประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้ (สมบัติ นามบุรี, 2561, บทคัดย่อ)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่า เป้าหมายการพัฒนาชุมชน จึงอยู่ที่การทำให้ประชาชนสุขสมบูรณ์ การทำให้ประชาชนพึ่งตนเองช่วยตนเองได้ ในการแก้ไขปัญหาส่วนตัวและแก้ไขปัญหาร่วมกันได้ รวมทั้งในการยังชีพตนเองหรือการมีงานทำ และยังประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้ หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากแนวคิดพื้นฐานหลักการพัฒนา ได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด และต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้น มีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้ออกาสประชาชนในการคิด วางแผน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นด้วยตัวของเขาเอง

2. ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน ยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยที่รัฐบาลจะช่วยเหลือหรือสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

3. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผนปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผล ในกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

4. ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย (สมบัติ นามบุรี, 2562, บทคัดย่อ)

สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาทำให้มนุษย์เข้าถึงศักยภาพสูงสุด ที่ธรรมชาติให้มนุษย์บรรลุถึงขีดความสามารถสูงสุดที่พึงมี เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ผาสุก ให้สุขสมบูรณ์ช่วยตนเองได้ในการแก้ไขปัญหาส่วนตัว และแก้ไขปัญหาส่วนรวมได้ รวมทั้งในการยังชีพตนเองหรือการทำงานทำและยังประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้

7. กระบวนการพัฒนาชุมชน

ชัยเสกสรรค์ พรหมศรี (2550ก) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลังทุกขั้นตอนจะต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน จะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาชุมชนเป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ การเมือง การปกครองและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริง วิธีการในการศึกษา อาจต้องใช้หลาย วิธีประกอบกัน ทั้งการสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนา ต้องใช้ในขั้นตอนนี้ คือ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักพัฒนากับประชาชนแล้ว ก็จะเป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริง ๆ ของประชาชน ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์อันดี จนถึงขั้นความสนิทสนมรักใคร่ ศรัทธาจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

2. การให้การศึกษแก่ชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันกับประชาชน เป็น การนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชน มาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการ และสภาพที่เป็นจริง ผลกระทบความรุนแรงและความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจและตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือ การจัดเวที ประชาคมเพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

3. การวางแผนโครงการเป็นขั้นตอน โดยการให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขถึงขีดความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือ

องค์กรภายนอก วิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียน โครงการโดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

4. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผน และโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ ขั้นตอนที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน 2 ลักษณะ คือ

4.1 เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาหารือ ในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

4.2 เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

5. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชน ทำเพื่อทราบผลความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคแล้ว นำผลการปฏิบัติงานตามโครงการ หรือกิจกรรมไปเผยแพร่ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ ซึ่งสามารถ กระทำได้ โดยวิธีการ ดังนี้

5.1 แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้านติดตามผล และรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

5.2 นักพัฒนาและผู้นำชุมชน เป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม โดยการ ทำบันทึกรายงาน ซึ่งอาจจะมีแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาชุมชน ดังกล่าวข้างต้น มีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างเป็น ลำดับ ไม่ควรข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง (ณัฐพัชร ภูจอม, 2560, หน้า 14)

การพัฒนาท้องถิ่นมีปรัชญา แนวความคิด หลักการและวิธีการปฏิบัติ ที่เป็น ลักษณะเฉพาะ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิม คือ เป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อพัฒนา ความรู้ ความคิดให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้ หรือช่วยตนเองได้ในทุกด้าน ดังนั้น การพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ครบถ้วน ถึงความพร้อมในทุกด้าน เพื่อที่จะ สามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนเองได้ การดำเนินงานด้านการพัฒนา ชุมชน เป็นเรื่องที่จะเอื้ออำนวยและต้องการผู้ปฏิบัติงาน ที่มีสมรรถภาพเป็นผู้ที่ประกอบไปด้วยองค์ ความรู้ทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ เพื่อทำงานร่วมกันกับประชาชนและชุมชน ในการที่นำพาไปสู่ เป้าหมายสูงสุด ของการพัฒนาชุมชน นั่นคือ การที่คนในชุมชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชน เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

บทบาทของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยนาท

ภารกิจและอำนาจหน้าที่กรมการพัฒนาชุมชน

ภารกิจและอำนาจหน้าที่กรมการพัฒนาชุมชน ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการ พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2552 กรมการพัฒนาชุมชน มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ให้ มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ

ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจน การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางในการพัฒนาชุมชนระดับชาติ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ เอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการพัฒนาชุมชนได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน
2. จัดทำและพัฒนาระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินความก้าวหน้าและมาตรฐานการพัฒนาของชุมชน
3. พัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออม และการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน
4. สนับสนุนและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศชุมชน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์และการให้บริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน เพื่อใช้ในการวางแผนบริหารการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา และสร้างองค์ความรู้เพื่อใช้ในการงานพัฒนาชุมชน และการจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน
6. ฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนให้มีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งให้ความร่วมมือทางวิชาการ ด้านการพัฒนาชุมชนแก่หน่วยงานทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

โครงสร้างกรมการพัฒนาชุมชน

เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : *Change for Good*

ภาพ 7 แสดงโครงสร้างกรมการพัฒนาชุมชน

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2565)

ราชการบริหารส่วนภูมิภาค

ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย

1. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

1.1 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยนาท มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนของจังหวัด จัดทำกิจกรรม แผนงาน โครงการรองรับแผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาภาค บูรณาการแผนงาน โครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชน ดำเนินการเกี่ยวข้องกับกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ดำเนินการประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในจังหวัด กำหนด กำกับดูแลให้คำแนะนำและสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ดำเนินการเกี่ยวกับการแสวงหาความร่วมมือด้านการพัฒนาชุมชนในจังหวัด และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

2. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ

2.1 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท มีอำนาจหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำยุทธศาสตร์ และกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนระดับอำเภอให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาชุมชนระดับจังหวัด บริหารงานพัฒนาชุมชนตามภารกิจพื้นฐานและยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชนและบริหารการพัฒนาอื่นๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำเภอ บูรณาการกิจกรรม โครงการ แผนงานและการทำงานให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาชุมชนระดับจังหวัด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน วางแผน ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานการพัฒนา สัมมาชีพชุมชน การพัฒนาหมู่บ้านไปสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนากองทุนชุมชน องค์กรการเงินชุมชน การบริหารจัดการทุนชุมชน การดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนพัฒนาเด็กชนบทในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามบทบาทหน้าที่ของฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอ ดำเนินการจัดการความรู้ของบุคลากรและชุมชน สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการชุมชน สนับสนุนการจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ประสานและสนับสนุนการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลพื้นฐานระดับครัวเรือน หมู่บ้าน ชุมชน ให้บริการข้อมูลและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศชุมชน สนับสนุนข้อมูลสารสนเทศให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ ทันสมัย ทันต่อสถานการณ์พร้อมใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดคลังข้อมูลและสารสนเทศขนาดใหญ่ รายงานผลการดำเนินงานตามภารกิจพื้นฐาน และยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน ประสานความร่วมมือและปฏิบัติงานร่วมกับภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อบูรณาการแผนงาน โครงการ กิจกรรม และการทำงานให้มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข่าวสารงานพัฒนาชุมชน บริหารและดำเนินการเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการทั่วไป งานการเจ้าหน้าที่ งานบริหารแผนงานและงบประมาณ งานการพัสดุการเงินและบัญชี เสริมสร้างธรรมาภิบาลภายในองค์กร และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

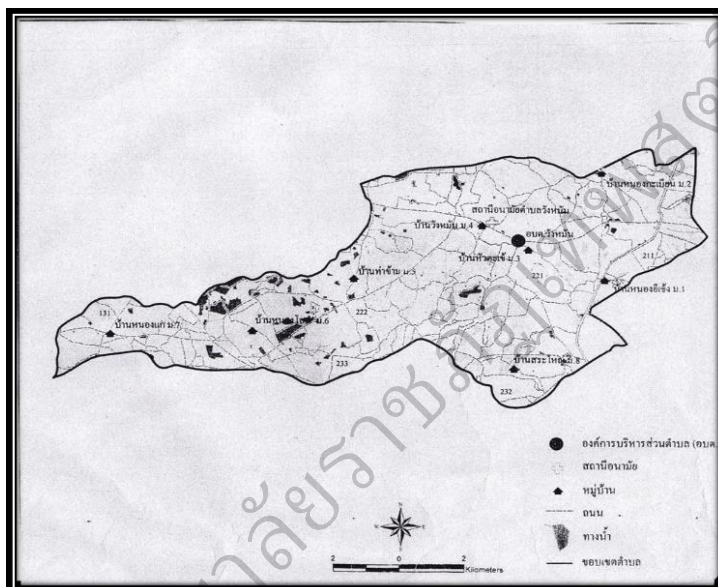
ข้อมูลทั่วไปของตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

1. ประวัติความเป็นมาของตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

การตั้งชื่อตำบลวังหมันนั้น คนรุ่นเก่าได้เล่าต่อกันมาว่า จะถือสัญญาลักษณะที่มีอยู่ตามธรรมชาติเป็นที่สังเกต ที่เข้าใจสื่อความหมายกันที่บ้านวังหมัน มีลำห้วยธรรมชาติไหลผ่าน ลำห้วยบางช่วงจะเป็นแอ่งน้ำลึกและกว้าง สามารถมีน้ำไว้ใช้ได้ถึงในฤดูแล้ง ชาวบ้านจะเรียกอ่างน้ำนี้ว่า วังน้ำ และที่ริมแอ่งน้ำแห่งนี้ จะมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่เรียกว่า ต้นหมัน ชาวบ้านจึงเรียกว่า วังหมัน ตั้งแต่นั้นมา

2. พื้นที่ทั้งหมดของตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

มีเนื้อที่ทั้งหมด 78.72 ตารางกิโลเมตร หรือ 49,200 ไร่

ภาพ 8 แสดงแผนที่ตำบลวังหมัน

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท (2565)

3. อาณาเขตติดต่อกับตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ตำบลวังหมัน เป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 6 ตำบล ของอำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท ซึ่งอยู่ตอนเหนือของภาคกลางตอนบน ตำบลวังหมัน อยู่ห่างจากอำเภอดงสิงห์ ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 16 กิโลเมตร ตามเส้นทางสายวัดสิงห์-โคกสุก อยู่ห่างจากจังหวัดชัยนาท ประมาณ 45 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลหนองขุ่น อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท
ทิศใต้	ติดกับตำบลหนองแสง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลสะพานหิน อำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท
ทิศตะวันออก	ติดกับหนองน้อย อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

4. ลักษณะภูมิประเทศของตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ตำบลวังหมัน มีสภาพภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง ปริมาณน้ำฝนตลอดทั้งปีไม่เพียงพอ ทำให้ขาดแคลนน้ำ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และทำการเกษตร โดยเฉพาะในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม-มิถุนายน ของทุกปี

5. ลักษณะภูมิอากาศของตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

อำเภอวัดสิงห์ โดยทั่วไปภูมิอากาศคล้ายกับจังหวัดใกล้เคียงในภาคกลาง อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมที่พัดผ่านประจำฤดู อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 29-30 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 39 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 16 องศาเซลเซียส แบ่งเป็น 3 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน
2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม
3. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

6. เขตการปกครอง

จำนวนหมู่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังหมัน มีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองอีแซง หมู่ที่ 2 บ้านหนองกะเปียน หมู่ที่ 3 บ้านหัวตะเฒ่า หมู่ที่ 4 บ้านวังหมัน หมู่ที่ 5 บ้านท่าข้าม หมู่ที่ 6 บ้านหนองโสน หมู่ที่ 7 บ้านหนองแก หมู่ที่ 8 บ้านสระใหญ่

ประชากรมีจำนวนครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 1,164 ครัวเรือน มีประชากร รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,968 คน เป็นเพศชาย จำนวน 1,404 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 1,564 คน (ข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี พ.ศ. 2565)

ตาราง 2 แสดงจำนวนครัวเรือนของตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ลำดับที่	หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	บ้านหนองอีแซง	121	116	148	264
2	บ้านหนองกะเปียน	115	142	156	298
3	บ้านหัวตะเฒ่า	199	239	250	489
4	บ้านวังหมัน	187	202	253	455
5	บ้านท่าข้าม	187	190	229	419
6	บ้านหนองโสน	125	165	156	321
7	บ้านหนองแก	147	228	243	471
8	บ้านสระใหญ่	83	122	129	251
รวม		1,164	1,404	1,564	2,968

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท (2565)

7. สภาพทางสังคม

7.1 การศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลวังหมัน จำนวน 1 แห่ง

7.2 สาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังหมัน จำนวน 1 แห่ง

8. ระบบบริการพื้นฐาน

8.1 การคมนาคมขนส่ง ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลวังหมัน สามารถติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ ได้โดยอาศัยการคมนาคม ดังนี้

1) ทางหลวงท้องถิ่น สายวัดสิงห์-ดอนตาล จากอำเภอวัดสิงห์-ทางแยกโคกสูง ระยะทาง 8 กิโลเมตร

2) ทางหลวงท้องถิ่น สายโคกสูง-วังหมัน จากทางแยกโคกสูง-องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมัน ระยะทาง 8 กิโลเมตร

8.2 การไฟฟ้า มีครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้จำนวน 1,450 ครัวเรือน ส่วนการให้บริการและบำรุงดูแลรักษาไฟฟ้าสาธารณะ (ไฟฟ้าส่องสว่าง) อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหมัน มีประมาณ 281 จุด

8.3 การประปา ผู้ใช้น้ำประปา จำนวน 1,305 ราย ใช้แหล่งน้ำดิบจากแหล่งเก็บน้ำ จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำตังส้มจีน อ่างเก็บน้ำบ้านหนองหลวง สระเก็บน้ำบ้านหนองกะเปียน สระเก็บน้ำบ้านวังหมัน สระเก็บน้ำตังข้างรำ สระเก็บน้ำบ้านหนองโสน และสระเก็บน้ำบ้านสระใหญ่ นำมาใช้ผลิตประปา

9. ระบบเศรษฐกิจ

9.1 การเกษตร เนื่องจากพื้นที่ตำบลวังหมัน เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนา ไร่ อ้อย มันสำปะหลัง และเลี้ยงสัตว์

9.2 การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ พื้นที่ตำบลวังหมันเป็นหมู่บ้าน ฐานะของประชาชนค่อนข้างขาดแคลน กำลังซื้อซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อการขยายตัวของประกอบการค้า การบริการและอุตสาหกรรม

10. การประกอบอาชีพของประชาชน

ด้านพาณิชย์กรรมทางการค้าและบริการ มีลักษณะทั้งการค้าปลีก ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทสถานประกอบการได้ คือ 1) สถานีน้ำมัน จำนวน 2 แห่ง 2) ร้านค้าเบ็ดเตล็ด จำนวน 60 ราย 3) ตลาดนัด จำนวน 1 แห่ง

รายได้ประชากรโดยเฉลี่ย 6,343 บาท/เดือน/ครัวเรือน ประกอบอาชีพ 1) ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ 2) รับจ้างทั่วไป 3) ค้าขาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในรอบระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2566 โดยมีขอบเขตความเกี่ยวข้องในเชิงประเด็นที่ศึกษา และแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษา โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ญาณเดช คุ่มประยูร (2564) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3) เพื่อทราบข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรคือ ประชาชนชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 521 คน สามารถกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 227 คน จากสูตรการคำนวณของเครซี เมอร์แกน วิธีการสุ่มใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$) อันดับที่ 1 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.35$) อันดับรองลงมา มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.20$) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.11$) และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.04$) ตามลำดับ 2) การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ เฉลี่ยต่อเดือน ของประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่า ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน จะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย และการเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่มอบอำนาจให้ประชาชน เป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

ภาณุวัฒน์ แก้วแหยม (2563) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี รายงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับตัวแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Spectrum) ของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation-IAP2) โดย

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ดังนี้ 1) ประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 3) ประชาชนบางส่วนยังมีข้อสงสัย ในข้อมูลการเสนอปัญหา ความต้องการ และขาดความเชื่อมั่นต่อการเสนอข้อมูล ซึ่งมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ 1) การจัดโครงการ/ กิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญ ของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แก่ประชาชนทางช่องทางต่าง ๆ 3) การสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน

อัมพาพร อุ่มภูธร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 398 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ภาพรวมแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลข้อมูล ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 93 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวด้านเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ของครัวเรือน (ต่อเดือน) และตำบลที่อาศัยอยู่ ยกเว้น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และอาชีพ ไม่มีความแตกต่างกัน

วนิดา รุ่งโยธิน (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ของเทศบาลตำบลบ้านบึง และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ของเทศบาลตำบลบ้านบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 383 คน ในการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างในชุมชน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนิศร ยืนยง (2561) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของ

ประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของ ประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล อีกทั้งประชาชนได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นผลย้อนกลับต่อการดำเนินการ โครงการต่างๆ ที่หน่วยงานของภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำขึ้น เนื่องจากกิจกรรม ที่จัดขึ้นนั้นเกี่ยวข้องและเป็นการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน ประชาชนจึงควรเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล สอดคล้องกับงาน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะประชาชนในจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของ ทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น และกล่าวได้ว่า ประชาชนนั้น คือ กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ฉะนั้น การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจบางประการในการ ดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดขึ้นนั้นย่อมเป็นสิ่งพึงประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงาน หรือการพัฒนาท้องถิ่นนั้นตอบสนองความต้องการของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด ตามลำดับ 2) การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะ ในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสงบสุข อยู่ในระดับมาก การส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมาก และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกสินค้า บริการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้องถิ่น ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอันดับแรกคิดเป็นร้อยละ 84.40

ราเมศร์ สันติบุตร (2561) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองบัญชาการกองทัพไทย ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาการวิเคราะห์รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ พบว่า มีขนาดพื้นที่ดำเนินกิจกรรม ระหว่าง 7-15 ไร่ ทั้งหมดดำเนินกิจกรรมแบบเกษตรผสมผสาน รองลงมา ดำเนินกิจกรรมแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ พบว่า เป็นปัญหาปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และปัญหาแหล่งที่ตั้งห่างไกลจากแหล่งน้ำ ปัจจัยที่ส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้ ประสบความสำเร็จนั้น พบว่า ปัจจัยในทุกด้านต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ทั้งปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ มีการคมนาคมที่สะดวก ปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่ มีพันธุ์พืชและสัตว์ที่ดี ด้านทวนโรคและแมลง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่

ได้รับสนับสนุนงบประมาณอยู่เสมอ มีเงินทุนหมุนเวียน มีการทำบัญชีครัวเรือน และมีตลาดสำหรับจำหน่ายผลผลิต ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ มีเจ้าหน้าที่มีประสบการณ์สูง มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่ดีและมีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมอยู่เสมอเท่ากัน การศึกษาระดับการดำเนินงาน พบว่า ภาพรวมศูนย์การเรียนรู้ฯ มีการดำเนินงานในระดับดีมาก แต่ยังมีการดำเนินงานในระดับพอใช้ในหลายประเด็น คือ การเลี้ยงเปิดเนื้อเปิดไข่ การปลูกพืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพด อ้อย การเพาะเห็ด และการเลี้ยงกบ ตามลำดับ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริม และให้ความรู้เกี่ยวกับการตรวจวิเคราะห์สภาพดิน คุณภาพของดิน และวิธีการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ฯ มีปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และควรเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการนำน้ำใต้ดิน มาใช้ประโยชน์อย่างประหยัด การส่งเสริมการนำระบบชลประทานเข้ามาในพื้นที่ การให้ความรู้เกี่ยวกับการกักเก็บน้ำ หรือการปลูกพืชโดยวิธีประหยัดน้ำ เป็นต้น เนื่องจากมีปัญหาแหล่งที่ตั้งห่างไกลจากแหล่งน้ำ การเสนอรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพและประยุกต์ใช้หลักพอประมาณ มีเหตุผล มีค้ำกันในตัวที่ดี ประกอบกับ เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาสังเคราะห์ได้เป็นต้นแบบ (Model) เพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ฯ ต่อไป

สิทธิธันท์ วารุณสหรัชภณ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะว่าประชาชนต้องการเสนอแนะการทำงานของ อบต. และร้องทุกข์เรื่องราวต่าง ๆ ได้หลากหลายช่องทาง ในขณะที่เดียวกันต้องการให้ อบต. ชี้แจงผลการร้องทุกข์ชี้แจงการใช้งบประมาณผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของ อบต. ให้มากขึ้น และประชาชนต้องการให้ อบต. เป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานกลุ่มประชาชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม สามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนา อบต.

ฐิติอสิณา ใจเพียร (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน: ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเหมืองง่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นรับฟังความคิดเห็น ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นเสริมอำนาจ ตามลำดับ กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเหมืองง่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านขั้นตอนการติดตามและประเมินผล แผนด้านขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ ด้านขั้นตอนการจัดทำแผน ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะ ควรมีการสร้างกลไกหรือช่องทางให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มากกว่าการทำเวทีประชาคมเจ้าหน้าที่ควรประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการตามแผน ให้ประชาชนทราบความก้าวหน้าโดยตลอด ควรจัดตั้งบอร์ดประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในแต่ละชุมชน ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน ด้านระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ควรเปิดโอกาส

ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในแผนการดำเนินงาน การติดตามการตรวจสอบผลการดำเนินงาน การใช้งบประมาณ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเทศบาลมากขึ้น ต้องออกเอกสารชี้แจงเหตุผลโดยละเอียด ถึงสาเหตุที่แผนพัฒนาซึ่งประชาชนเสนอไปแล้ว ไม่ได้รับการบรรจุเป็นแผน ควรให้ความสำคัญในการบูรณาการแผนของชุมชน ที่สามารถเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน

พรณิถีย์ นิตโรจน์ (2557) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานคร ผลที่ได้จากการศึกษาโดยรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการวางแผน และการประเมินผลการดำเนินงานตามชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นแผนที่ได้รับการกำหนดมาแล้วจากกรุงเทพมหานคร โดยการจัดทำโครงการโดยสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร และส่งมาให้สำนักงานเขตทั้ง 50 เขต ดำเนินการตามแผน ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดนโยบาย หรือโครงการโดยภาครัฐ เป็นแบบบนลงล่าง (Top-Down Policy Formulation) และการประเมินก็เป็นการประเมินด้านเดียวเช่นกัน แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการปฏิบัติ หรือดำเนินการตามแผนชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกแกนนำชุมชน และอบรมวิทยากร กระบวนการขั้นตอนการจัดเวทีเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจขั้นตอน การสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการยกร่างแผนชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นตอนการจัดเวทีประชาพิจารณ์ จนถึงขั้นตอนนำเสนอแผนชุมชนพึ่งตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อสำนักงานเขตนั้น จะพบว่า มีปัญหาอุปสรรคมากมายทั้งทางด้านของภาครัฐ คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชนเองหรือภาคประชาชนเอง เกิดขึ้นมากมาย เช่น การอบรมคณะทำงาน จัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอในการสร้างวิทยากรกระบวนการได้ และขั้นตอนที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมวิทยากร กระบวนการเกิดความรู้ความเข้าใจ ยังไม่มีประสิทธิภาพพอเพียงที่จะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองเขตวังทองหลาง

ชัยรัตน์ มาสอน, ชาญชัย ฮวดศรี, และสุรพล พรหมกุล (2565) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอน้ำพองจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนที่มี อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และหลักอิทธิบาท 4 ต่างกัน ต่อการมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนประชาชนที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน 4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง ยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการประเมินงาน ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น ควรมีการแต่งตั้งประชาชนเข้ามาเป็น

กรรมการประเมินแผนงาน โครงการตามแผนพัฒนา ประเมินความโปร่งใสในการดำเนินงานของ คณะผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจัง ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม ที่จัดดำเนินการ มีส่วนร่วมที่จะตัดสินใจวางแผน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการในท้องถิ่น แนวทางส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และตามหลักอิทธิบาท 4 1) ด้านการ ตัดสินใจแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น การเสนอความต้องการด้านต่าง ๆ บาง ท้องถิ่นยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเลย ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่นควรเปิดโอกาสให้ ประชาชนทุกระดับเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการในท้องถิ่นมากกว่า ควรให้โอกาส แก่ประชาชนมีส่วนร่วมคิดและกำหนดอนาคตของคนในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้มากกว่านี้ 2) ด้านการมี ส่วนร่วมในการปฏิบัติการ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการของประชาชนต่อการ ปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับจ้าง งานเหมาโครงการ หรือกิจกรรมที่การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำควรให้ประชาชนช่วยดำเนินงาน แก้ปัญหาผู้ด้อยโอกาส เช่น ส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมอาชีพ เป็นต้นและควรให้ประชาชน ประสานงานระหว่างการปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนด้วยตนเอง 3) ด้านการมีส่วนร่วมใน ผลประโยชน์แนวทางการพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง จนนำไปสู่การไม่ให้เกิด ความร่วมมือกับท้องถิ่นนั้นก็เป็นได้ ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่นควรให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนท้องถิ่น ควรให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการปกครองส่วนท้องถิ่นใน ด้านการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส ผู้พิการ ในชุมชนท้องถิ่น และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ โครงการต่าง ๆ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประเมิน ของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่นควรมีการแต่งตั้งประชาชน เข้ามาเป็นกรรมการประเมินแผนงานโครงการตามแผนพัฒนา ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา ประเมินความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจัง และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ประเมินผลงานในการก่อสร้างที่ถูกต้องตามแบบแผน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์จังหวัดชัยนาท” ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสม ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร ผู้วิจัยได้เลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประชาชนที่มีรายชื่อจากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2565 ในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาทที่มีอายุ 18 - 60 ปี จำนวน 1,798 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวัดสิงห์จังหวัดชัยนาท, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชาชนที่มีรายชื่อในการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2565 ในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ที่มีอายุ 18 - 60 ปี จำนวน 1,798 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยการใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1993) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 มีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนรวมประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (กำหนดให้เท่ากับ 0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าสูตรดังนี้} &= \frac{1,798}{1 + 1,798(0.0025)} \\ &= \frac{1,798}{5.49} \\ n &= 328 \text{ คน} \end{aligned}$$

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 328 คน เมื่อได้กลุ่มตัวอย่าง จึงทำการสุ่มตัวอย่างโดยแบบอาศัยความน่าจะเป็น แบบแบ่งชั้นภูมิประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วนโดยพิจารณาจากจำนวนประชากรเพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจายให้สัมพันธ์สัดส่วนของประชาชน โคนการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้หมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้านในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรดังนี้

$$\begin{aligned} &\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน} \\ &= \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด } X \text{ จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \end{aligned}$$

ตาราง 3 ตารางจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชาชนในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ลำดับที่	หมู่บ้าน	ประชาชน (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	บ้านหนองอีช้าง	153	28
2	บ้านหนองกะเปียน	189	32
3	บ้านหัวตะเฒ่า	292	54
4	บ้านวังหมัน	258	47
5	บ้านท่าข้าม	235	43
6	บ้านหนองโสน	192	35
7	บ้านหนองแก	314	58
8	บ้านสระใหญ่	165	31
	รวม	1,798	328

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยเชิงคุณภาพ

การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำหลักการ “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งถือเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทใกล้ชิด ต่อวิถีชีวิตของคนไทย ที่ประสานกันเป็นแกนหลักในการพัฒนาชุมชน ซึ่ง “บ้าน” เปรียบเสมือน สถาบันครอบครัว ซึ่งประกอบไปด้วย ประชาชนในหมู่บ้าน กลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน ผู้นำชุมชน “วัด” เปรียบเสมือน สถาบันศาสนา วัด มัสยิด ซึ่งประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ผู้นำทางศาสนา องค์กรศาสนาต่าง ๆ ในชุมชน “โรงเรียน” เปรียบเสมือน สถาบันการศึกษา/ราชการ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ เป็นตัวแทนจาก 3 กลุ่มรวมทั้งสิ้น 7 ท่าน ได้แก่

1. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานของภาครัฐ จำนวน 3 ท่าน
  - 1.1 นางพัฒน์มณูช้ เชื้อเนียม ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
  - 1.2 นางสาวพรสวรรค์ สัมไม้ ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
  - 1.3 นางสาวปิ่นกนก มีมาก ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
2. กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 3 ท่าน
  - 2.1 นายฉัตรชัย เถกิงสรคันธ์ ตำแหน่ง กำนันตำบลบ่อแร่ อำเภอวัดสิงห์
  - 2.2 นายสมพร แข่งเพ็ญแข ตำแหน่ง กำนันตำบลหนองขุ่น อำเภอวัดสิงห์
  - 2.3 นายบำรุง บางบุญฤทธิ์ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 บ้านหนองพญา ตำบลมะขามเต่า
3. ผู้นำทางศาสนา จำนวน 1 ท่าน
  - 3.1 นายชลิต รัตนกัน ตำแหน่ง ไวยาวัจกร วัดหนองพญา หมู่ที่ 7 ตำบลมะขามเต่า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ โดยสอบถาม เพศอายุระดับการศึกษาและอาชีพ โดยเป็นแบบปลายปิด (Close ended question) ให้เลือกตอบในช่องที่กำหนด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด จำนวน 10 ข้อ โดยแต่ละคำถามจะมีระดับการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ได้แก่ มีส่วนร่วมมากที่สุด มีส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วมปานกลาง มีส่วนร่วมน้อย และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์กำหนดระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้

ระดับความคิดเห็น			ค่าน้ำหนักของตัวเลือก	
มากที่สุด	หรือ	มีส่วนร่วมมากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ	5
มาก	หรือ	มีส่วนร่วมมาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ	4
ปานกลาง	หรือ	มีส่วนร่วมปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ	3
น้อย	หรือ	มีส่วนร่วมน้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ	2
น้อยที่สุด	หรือ	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ	1

2. แบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตารางและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.3 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.4 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การสร้างแบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสอบถาม

1.2 กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์

1.3 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence :IOC) องค์อาจ นัยพัฒน์ (2548, หน้า 88) ซึ่งแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

1 เมื่อเห็นว่าตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้

-1 เมื่อไม่แน่ใจว่าตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วย

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์ ตำแหน่ง อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2) นางพรรณณี พุ่มสุข ตำแหน่ง พัฒนาการอำเภอวัดสิงห์

3) นางพัฒน์มณูช้ เชื้อเนียม ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

1.4 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียงที่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สูตรของ Cronbach's Alpha (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.950 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างได้จริง (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2549)

1.5 นำแบบสอบถามที่ได้ แก้ไขปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมืออีกครั้งเพื่อความสมบูรณ์จากข้อบกพร่องที่พบจากการตอบของกลุ่มตัวอย่าง

1.6 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้ว มาตรวจสอบและจัดทำแบบสอบถามฉบับปรับปรุงสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับประชากรต่อไป

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2.2 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.3 กำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้ซึ่งจะใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานของภาครัฐกลุ่มผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา

2.4 จัดทำแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่เสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และทำการแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (documentary data collection and compilation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เช่น หนังสือทั่วไป เอกสารของทางราชการ เอกสารอื่น ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (field data collection and compilation) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้การสัมภาษณ์

2.2 ทำการนัด วัน เวลา และสถานที่กับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ และดำเนินการสัมภาษณ์จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และทำการบันทึกเสียงประกอบในการสัมภาษณ์

2.3 นำข้อมูลดิบที่ได้เก็บรวบรวมมาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีดังนี้

2.1 นำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาจำแนกที่เป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

2.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 328 ชุด มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท
3. ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 328 คน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แสดงด้วยความถี่ และร้อยละ มีรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 4 ดังนี้

ตาราง 4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = 328)		
ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	212	59.22
หญิง	116	40.78
ช่วงอายุ		
อายุต่ำกว่า 21 ปี	6	1.82
อายุ 21-30 ปี	63	19.20
อายุ 31-40 ปี	77	23.47
อายุ 41-50 ปี	106	32.31
อายุ 51 ปี ขึ้นไป	76	23.20
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	127	38.71
มัธยมต้น/ มัธยมปลาย/ เทียบเท่า	170	51.82
ปริญญาตรี	31	9.47
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	2	0.60

ตาราง 4 (ต่อ)

(n = 328)		
ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7	2.13
พนักงานบริษัทเอกชน	21	6.40
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	128	39.02
รับจ้าง	27	8.23
ค้าขาย	138	42.07
เกษตรกร/ ทำสวน/ ทำไร่/ ทำนา	5	1.55
อื่น ๆ		
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	46	14.05
5,000 – 10,000 บาท	204	62.19
10,001 – 15,000 บาท	63	19.20
15,001 – 20,000 บาท	14	4.26
20,000 บาท ขึ้นไป	1	0.30
รวม	328	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เพศชาย จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 59.22 อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 32.31 การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย หรือเทียบเท่า จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 51.82 ประกอบอาชีพเกษตรกร/ทำสวน/ ทำไร่/ ทำนา จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 42.07 และรายได้ 5,000-10,000 บาท จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 62.19

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล แสดงด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 5 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.39	1.04	น้อย	3
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	2.73	0.79	ปานกลาง	2
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.23	0.59	ปานกลาง	1
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.27	0.84	น้อย	4
รวม	2.65	0.81	ปานกลาง	

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$, S.D.= 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.23$, S.D.= 0.59) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.73$, S.D.= 0.79) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.39$, S.D.= 1.04) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 2.27$, S.D.= 0.84) ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
5. มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.38	1.04	น้อย	3
6. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.34	1.24	น้อย	4
7. มีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.57	0.98	ปานกลาง	1

ตาราง 6 (ต่อ)

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
8. ได้มีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.10	1.05	น้อย	5
9. มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผลเมื่อคณะกรรมการชุมชนตัดสินใจเลือกโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.57	0.89	ปานกลาง	2
รวม	2.39	1.04	น้อย	

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.39$, S.D.= 1.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 2.57$, S.D.= 0.98) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนตัดสินใจเลือก โครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 2.57$, S.D.= 0.89) และมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 2.38$, S.D.=1.04) ตามลำดับ

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
10. มีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	3.14	0.71	ปานกลาง	2
11. มีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเงินทองเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	3.49	0.57	ปานกลาง	1

ตาราง 7 (ต่อ)

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
12. มีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1.79	0.66	น้อย	5
13. มีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	3.05	0.64	ปานกลาง	3
14. มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.16	1.39	น้อย	4
รวม	2.73	0.79	ปานกลาง	

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพย์สินเงินทองเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.71) และมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
15. มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่น โครงการประปาหมู่บ้าน โครงการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	3.05	0.66	ปานกลาง	5
16. ได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่นโครงการส่งเสริมอาชีพสตรีในหมู่บ้าน โครงการสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โคก หนอง นา	3.45	0.52	ปานกลาง	1

ตาราง 8 (ต่อ)

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
17. มีส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	3.15	0.63	ปานกลาง	4
18. มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	3.27	0.57	ปานกลาง	2
19. ได้รับอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน สามารถนำความรู้ที่ได้รับ แก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ภายใต้การดำเนินงานของพัฒนาชุมชน	3.24	0.56	ปานกลาง	3
รวม	3.23	0.59	ปานกลาง	

จากตารางที่ 8 พบว่า ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ มีได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเอง จากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพสตรีในหมู่บ้าน โครงการสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โคก หนอง นา ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.57) และได้รับอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน สามารถนำความรู้ที่ได้รับแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ภายใต้การดำเนินงานของพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
20. มีส่วนร่วมสังเกตการณ์ การทำงานของผู้รับจ้างภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.74	0.95	ปานกลาง	1
21. มีส่วนติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาทอย่างสม่ำเสมอ	1.83	0.93	น้อย	5

ตาราง 9 (ต่อ)

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
22. มีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบในการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาชุมชน ของตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.05	0.86	น้อย	3
23. มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล	2.01	0.71	น้อย	4
24. มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้ความเหมาะสมกับชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	2.73	0.74	ปานกลาง	2
รวม	2.27	0.84	น้อย	

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.27$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมสังเกตการณ์ การทำงานของผู้รับจ้างภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = 0.95) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้ความเหมาะสมกับชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.74) และมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบในการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาชุมชนของ ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 2.05$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท การสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูล ประกอบการวิเคราะห์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ตามกรอบทฤษฎีของ โคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen, & UpHoff) ประกอบด้วย กรอบแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมี

ส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสรุปบทสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และไวยาวัจกร

จากการสัมภาษณ์ในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมันอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กล่าวคือ

คนที่ 1 “การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจ ต้องชี้ให้เห็นถึงผลในการตัดสินใจว่าสามารถช่วยในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างไร ประชาชนจะได้หรือเสียอะไรหากประชาชนไม่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่เหมาะสมกับตนหรือหมู่บ้านของตนเอง อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด” (พัฒนธรรมณัฐ เชื้อเนียม, 2566)

คนที่ 2 “ในการพัฒนาชุมชนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นสิ่งสำคัญเพราะหลักการพัฒนาจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วม 3 ส่วน 1) ประชาชน 2) นักวิชาการพัฒนาชุมชน และ 3) นักวิชาการ ดังนั้น แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงานพัฒนาใด ๆ ทุกคนต้องมาร่วมคิดวางแผน รับรู้ผลที่จะเกิดของงานพัฒนา แล้วร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ เป็นสำคัญ หากจะพูดถึงแนวทางและวิธีการ นักพัฒนาต้องจัดเวทีร่วมตัดสินใจขึ้นเพื่อร่วมดำเนินการ” (พรสวรรค์ สัมไม้, 2566)

คนที่ 3 “แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการเลือกกิจกรรม โดยการประชาสัมพันธ์ และชักจูงให้ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญ และตระหนักถึงประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องร่วมกัน กำหนดการตัดสินใจเพื่อส่วนรวมให้รับรู้ และรับฟังปัญหาต่าง ๆ ตลอดถึงการกำหนดการวางแผน การเลือกผู้นำ การกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างทั่วถึง” (ปิ่นกนก มีมาก, 2566)

คนที่ 4 “การจัดประชุมประชาชนต้องหลีกเลี่ยงช่วงฤดูทำนา หรือฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร ต้องประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การลงประชามติในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ หรือโครงการต่าง ๆ” (ฉัตรชัย เถกิงสรคันธ์, 2566)

คนที่ 5 “ในแง่มุมมองและบริบทของสังคมชนบท การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สามารถมองเห็นได้ชัดก็คือ การประชุมประชาคมหมู่บ้านในการตัดสินใจเลือกกิจกรรม หรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด” (สมพร แข่งเพ็ญแข, 2566)

คนที่ 6 “ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ผ่านผู้นำในชุมชนที่ประชาชนในพื้นที่ยอมรับชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ” (บำรุง บางบุญฤทธิ์, 2566)

คนที่ 7 “ทำความเข้าใจสนทนากับประชาชนดูญาติมิตรสหาย ให้ความสำคัญในการตัดสินใจ และความไว้วางใจ พร้อมกับพัฒนาองค์ความรู้ให้กับประชาชนให้เข้าใจในส่วนที่ประชาชนเข้าถึง” (ชลิต รัตนกัน, 2566)

เมื่อพิจารณาจากประเด็นหลักกล่าวโดยสรุป ดังนี้ ด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ทุกคนต้องร่วมมือประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้เห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการลงมติ แล้วร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนตัดสินใจเลือก โครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และมีส่วนร่วมประชุม เพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะประชาชนยังไม่ตระหนักหรือเห็นถึงความสำคัญในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในแผนงานหรือโครงการที่ต้องดำเนินการในชุมชน หรือยังไม่เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จากการที่ได้วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวโดยสรุป คือ ทุกคนต้องร่วมมือ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้เห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการลงมติ แล้วร่วมกันตัดสินใจ ในการดำเนินการกิจกรรมอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด

จากการสัมภาษณ์ในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กล่าวคือ

คนที่ 1 “การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หากเป็นไปได้ให้ดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ไม่ใช่ฤดูการลงทนต์ทำเกษตรกรรม หรือฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนในหมู่บ้าน ต้องทุ่มเทเวลาในการประกอบอาชีพของตน เพราะอาจจะทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และต้องมีการประชาสัมพันธ์ก่อนวันดำเนินการ เพื่อชี้ให้ประชาชนเห็นถึงข้อดีหรือประโยชน์ ที่จะได้รับหากมาร่วมดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการดังกล่าว” (พัฒนธัมมัญญ์ เชื้อเนียม, 2566)

คนที่ 2 “ในการพัฒนาชุมชนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เมื่อมีเวทีร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมแล้ว ทุกคนต้องมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการ ที่สำคัญทุกบทบาทมีความสำคัญ หากเปรียบ 3 ส่วนที่กล่าวข้างต้น การดำเนินงานพัฒนาทุกคน ทุกบทบาทหน้าที่ที่มีความสำคัญเท่า ๆ กัน ขาดส่วนใดส่วนหนึ่งงานจะไม่เกิดผลตามที่ต้องการ” (พรสวรรค์ สัมไม้, 2566)

คนที่ 3 “แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ต้องให้ความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมที่ดำเนินการ ชี้แจงรายละเอียดในกิจกรรมต่าง ๆ บางกิจกรรมที่ยังไม่ชัดเจน ควรชี้แจงให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบเพิ่มขึ้น เพื่อเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุก ๆ กิจกรรมที่ทางชุมชนได้จัดขึ้น ตามแผนการพัฒนาอย่างเพียงพอ เพื่อการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนกันอย่างครบถ้วน” (ปิ่นกนก มีมาก, 2566)

คนที่ 4 “ประชาสัมพันธ์เชิญชวนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้านให้ได้มากที่สุด การดำเนินงานต้องเคารพเสียงส่วนใหญ่” (ฉัตรชัย เกกิงสรคันธ์, 2566)

คนที่ 5 “การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เห็นได้ชัด คือ การขับเคลื่อนงานของชุมชน หมู่บ้านให้สำเร็จ เช่น บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ที่ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน” (สมพร แข่งเพ็ญแข, 2566)

คนที่ 6 “ชักชวน ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ให้เห็นว่าทำแล้วได้อะไรบ้าง” (บำรุง บุญฤทธิ, 2566)

คนที่ 7 “อนึ่งหากประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในกิจกรรม เราควรเพิ่มความถี่ในการพบปะ ให้ประชาชนรับรู้ในกิจกรรมที่จะทำลงไปว่า หากร่วมมือทำกิจกรรมจะนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุข ชุมชนเราจะเข้มแข็งในอนาคต นั้นหมายความว่า ต้องทำให้ประชาชนเข้าใจในสิ่งที่เขาจะพึงได้รับ ในกิจกรรมครั้งนี้” (ชลิต รัตนกัน, 2566)

เมื่อพิจารณาจากประเด็นหลักกล่าวโดยสรุป ดังนี้ ด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ไม่ใช่ฤดูการลงทูลทำเกษตรกรรม หรือฤดูเก็บเกี่ยว เพราะเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนในหมู่บ้าน ต้องทุ่มเทเวลาในการประกอบอาชีพของตนจะทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และต้องให้ความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมที่ดำเนินการ ชี้แจงรายละเอียดในกิจกรรมต่าง ๆ บางกิจกรรมที่ยังไม่ชัดเจน ควรชี้แจงให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบเพิ่มขึ้น เพื่อเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ทุกคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุก ๆ กิจกรรมที่ทางชุมชนได้จัดขึ้น

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพย์สินเงินทองเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท รองลงมา คือ มีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และท่านมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ตามลำดับ และจากการวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร/ทำสวน/ ทำไร่/ทำนา อาจเป็นเพราะ ประชาชนในตำบลวังหมันต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จากการที่ได้วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวโดยสรุป คือ การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ไม่ใช่ฤดูการลงทูลทำเกษตรกรรม หรือฤดูเก็บเกี่ยว

จากการสัมภาษณ์ ในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านแนวทางการพัฒนาการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ กล่าวคือ

คนที่ 1 “การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ผลที่ได้ควรมีการแบ่งปันในประโยชน์ที่ได้รับให้เท่าเทียมกัน หรือในสัดส่วนที่ประชาชนยอมรับได้ เช่น โครงการสัมมาชีพชุมชน เป็นโครงการฝึกอบรมอาชีพ ที่มีปราชญ์ชุมชนมาสอนอาชีพให้แก่คนในหมู่บ้าน โดยหน่วยงานราชการ สนับสนุนวัสดุ ในการสาธิตการประกอบอาชีพ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรได้รับวัสดุสาธิตการประกอบอาชีพในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน หรือโครงการที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมของหมู่บ้าน เช่น โครงการประปาหมู่บ้าน หากท่อประปาหมู่บ้าน ไปไม่ถึงบ้านที่อยู่

ในพื้นที่ห่างไกล ประชาชนที่ไม่ได้ใช้ประปาหมู่บ้าน เขาก็ไม่ได้รับประโยชน์ในโครงการที่เป็นโครงการ ส่วนรวมของหมู่บ้าน เพราะฉะนั้นควรแบ่งปันผลประโยชน์ ให้เท่าเทียมกันหรืออยู่ในสัดส่วนที่ ประชาชนในหมู่บ้านยอมรับได้” (พัฒนรัฐมณูชฺ์ เชื้อเนียม, 2566)

คนที่ 2 “ในการพัฒนาชุมชนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมใน การรับผลประโยชน์ เมื่อการดำเนินกิจกรรมทุกคนร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการมาด้วยกัน ทำยที่สุด ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทุกคน ต้องร่วมกันรับผลไปด้วยกัน ทุกขั้นตอนต้องมีการพูดคุยเป็น ระยะตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และสุดท้ายปลายน้ำ ติดตามอย่างมีส่วนร่วมเป็นระยะ” (พรสวรรค์ สัมไม้, 2566)

คนที่ 3 “แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ต้องมีการ ประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างโปร่งใส และแจ้งให้ทราบถึง ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ อย่างทั่วถึง เพื่อทุกคนได้รับรู้ถึงการที่จะ ได้รับผลตอบแทนที่มาจากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน เพราะผลประโยชน์ของ ส่วนรวมในชุมชนต้องมีความเท่าเทียมกัน” (ปิ่นกนก มีมาก, 2566)

คนที่ 4 “ประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วม ชี้แจงให้ทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ” (ฉัตรชัย เถกิงสรคันธ์, 2566)

คนที่ 5 “ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เงินกองทุนหมู่บ้าน ที่คนในชุมชนได้ จัดทำข้อตกลงขึ้นมา เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน ที่ได้ทำข้อตกลง ร่วมกันไว้” (สมพร แข่งเพ็ญแข, 2566)

คนที่ 6 “ชักชวน ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นว่าเมื่อทำกิจกรรมแล้ว ผลประโยชน์ที่ได้มีการ แบ่งปัน อาจจะเริ่มที่กลุ่มเล็ก ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็น” (บำรุง บางบุญฤทธิ์, 2566)

คนที่ 7 “ทำให้ประชาชน มองเห็นโอกาสที่จะได้รับในการทำกิจกรรม หรือหากิจกรรมที่ สอดคล้อง มาแสดงให้ประชาชนได้เห็นได้รับรู้ แล้วเขาจะมีกำลังใจและทุ่มเทในกิจกรรมมากขึ้น” (ชลิต รัตนกัน, 2566)

เมื่อพิจารณาจากประเด็นหลักกล่าวโดยสรุป ดังนี้ ด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ พบว่า เมื่อการดำเนินกิจกรรมทุกคนร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการมา ด้วยกันทำยที่สุด ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทุกคน ต้องร่วมกันรับผลไปด้วยกัน ทุกขั้นตอนต้องมีการพูดคุย เป็นระยะ ชักชวน ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นว่าเมื่อทำกิจกรรมแล้ว ผลประโยชน์ที่ได้มีการแบ่งปัน อาจจะเริ่มที่กลุ่มเล็ก ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็น

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบล วังหมื่น อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ มีได้รับการ พัฒนาศักยภาพของตนเอง จากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมื่น อำเภอวัด สิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพสตรีในหมู่บ้าน โครงการสัมมาชีพชุมชน กิจกรรม ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โคก หนอง นา รองลงมา คือ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมื่น อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และได้รับ อำนาจความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน สามารถนำความรู้ที่ได้รับแก้ปัญหาในชุมชนได้

อย่างยั่งยืน ภายใต้การดำเนินงานของพัฒนาชุมชน ตามลำดับ อาจเป็นเพราะ ประชาชนไม่เข้าใจในตัวโครงการ และไม่เห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากการที่ได้วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวโดยสรุป คือ เมื่อการดำเนินกิจกรรมทุกคนร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการมาด้วยกันท้ายที่สุด ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทุกคน ต้องร่วมกันรับผลไปด้วยกัน ทุกขั้นตอน ต้องมีการพูดคุยเป็นระยะ ชักชวน ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นว่าเมื่อทำกิจกรรมแล้ว ผลประโยชน์ที่ได้มีการแบ่งปัน อาจจะเริ่มที่กลุ่มเล็ก ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็น

จากการสัมภาษณ์ในประเด็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลกล่าวคือ

คนที่ 1 “การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ต้องชี้ให้ประชาชนในหมู่บ้าน ได้เล็งเห็นถึงผลดี และผลเสีย ในการเข้ามาร่วมประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ชี้ให้ประชาชนได้เล็งเห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรม หรือแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องของโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ และก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน” (พัฒนรัฐมณูชัย เชื้อเนียม, 2566)

คนที่ 2 “ในการพัฒนาชุมชนการสร้าง การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลสุดท้ายระยะปลายน้ำ จำเป็นต้องจัดเวทีการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ค้นหาปัญหา และข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาครั้งต่อไปในอนาคต” (พรสวรรค์ สัมไม้, 2566)

คนที่ 3 “แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนให้ความรู้และความเข้าใจสำหรับกลุ่มบุคคล ที่ยังขาดความรู้ด้านการประเมินผล ให้เข้าใจในเรื่องของการติดตามประเมินผลกิจกรรมได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลด้วยการประเมินผลของแผนงาน และกิจกรรมของโครงการต่าง ๆ ต้องมีการดำเนินงานอย่างเที่ยงตรง และโปร่งใส เพื่อประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงข้อมูลอย่างทั่วถึงตามความเป็นจริง” (ปิ่นกนก มีมาก, 2566)

คนที่ 4 “ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ได้มากที่สุด เพื่อผลประโยชน์ของหมู่บ้าน/ ชุมชน” (ฉัตรชัย เกกิงสรคันธุ์, 2566)

คนที่ 5 “จากการดำเนินการกิจกรรมของหมู่บ้าน มักจะมีการสะท้อนผลจากกิจกรรมต่าง ๆ ออกมาอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งจะเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งสามารถสะท้อนถึงผลการปฏิบัติงานได้อย่างดี” (สมพร แข่งเพ็ญแข, 2566)

คนที่ 6 “ชักชวน ส่งเสริมให้ประชาชนประเมินผลกิจกรรม ว่าสามารถทำต่อไปได้หรือไม่ และให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ต้องการทำอะไร มีทรัพยากรอะไรในพื้นที่ที่สามารถนำมาใช้ได้ เพื่อเป็นจุดเด่นในพื้นที่และลดต้นทุน” (บำรุง บางบุญฤทธิ์, 2566)

คนที่ 7 “ต้องทำความเข้าใจบริบทกิจกรรมให้ชัดเจน พบปะหารือกับผู้นำชุมชน เพื่อนัดหมายร่วมหารือแนวทาง ในการให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรม” (ชลิต รัตนกัน, 2566)

เมื่อพิจารณาจากประเด็นหลักกล่าวโดยสรุป ดังนี้ ด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนให้ความรู้และความเข้าใจ สำหรับกลุ่มบุคคลที่ยังขาดความรู้ด้านการประเมินผล ให้เข้าใจในเรื่องของการติดตามประเมินผลกิจกรรม ต้องทำความเข้าใจบริบทกิจกรรมให้ชัดเจน พบปะหารือกับผู้นำชุมชน เพื่อนัดหมายร่วมหารือแนวทางในการให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรม

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมสังเกตการณ์ การทำงานของผู้รับจ้างภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้ความเหมาะสมกับชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบในการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาชุมชนของ ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ตามลำดับ อาจเป็นเพราะ ประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมหรือโครงการที่ต้องประเมินผล หรือไม่ทราบว่าตนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการที่ได้วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวโดยสรุป คือ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชน อย่างทั่วถึง ตลอดจนให้ความรู้และความเข้าใจ สำหรับกลุ่มบุคคลที่ยังขาดความรู้ด้านการประเมินผล ให้เข้าใจในเรื่องของการติดตามประเมินผลกิจกรรม ต้องทำความเข้าใจบริบทกิจกรรมให้ชัดเจน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยเป็นแบบปลายปิด (Close Ended Question) ให้เลือกตอบในช่องที่กำหนด แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด 2) แบบสัมภาษณ์ โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตารางและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิด ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ จำแนกได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 59.22 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.31 การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 51.82 ประกอบอาชีพเกษตรกร/ ทำสวน/ ทำไร่/ ทำนา คิดเป็นร้อยละ 42.07 และรายได้ 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.19

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย กรอบแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สามารถแสดงรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ท่านมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนตัดสินใจเลือก โครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ตามลำดับ

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเงินทองเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และท่านมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ท่านมีได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่นโครงการส่งเสริมอาชีพสตรีในหมู่บ้าน โครงการสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โคก หนอง นา รองลงมา คือ ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และท่านได้รับอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน สามารถนำความรู้ที่ได้รับแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ภายใต้การดำเนินงานของพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ท่านมีส่วนร่วมสังเกตการณ์ การทำงานของผู้รับจ้างภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน ปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้ความเหมาะสมกับชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และท่านมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบในการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาชุมชนของ ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามกรอบทฤษฎีของโคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen, & Uphoff) ประกอบด้วย กรอบแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับ

ผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และไวยาวัจกร ได้ผลสรุปดังนี้

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจ ต้องชี้ให้เห็นถึงผลในการตัดสินใจว่าจะได้หรือเสียอะไร และตัดสินใจเลือกในสิ่งที่เหมาะสมกับตนหรือชุมชนของตนเอง ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา ซึ่งหลักการพัฒนาในด้านการตัดสินใจ ต้องประกอบด้วย 3 ส่วน 1) ประชาชน 2) นักวิชาการพัฒนาชุมชน และ 3) นักวิชาการ ดังนั้น แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน ทุกคนต้องมาร่วมคิดวางแผน และร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมโดยการประชาสัมพันธ์ ผ่านผู้นำในชุมชนที่ประชาชนในพื้นที่ยอมรับ ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ พร้อมกับแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ พร้อมกับพัฒนาองค์ความรู้ให้เข้าใจในส่วนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ และตระหนักถึงประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องทำร่วมกัน รวมทั้งต้องรับฟังปัญหาต่าง ๆ เพื่อวางแผนการเลือกผู้นำ และนำไปสู่การลงประชามติ ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนหรือโครงการต่าง ๆ ทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรม หรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดในการพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างทั่วถึง และการจัดประชุมต้องหลีกเลี่ยงช่วงฤดูทำนา หรือฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร เพื่อไม่เกิดผลกระทบกับการประกอบอาชีพ กล่าวโดยสรุป ด้านแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ทุกคนต้องร่วมมือประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการลงมติ แล้วร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชน ไม่ควรจะดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงฤดูการลงทุนทำเกษตรกรรม หรือฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนในหมู่บ้าน ต้องทุ่มเทเวลาในการประกอบอาชีพของตน ที่อาจจะทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และต้องมีการประชาสัมพันธ์ก่อนวันดำเนินการ เพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อดีหรือประโยชน์ และตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมที่ดำเนินการ ชี้แจงรายละเอียดในกิจกรรมต่าง ๆ ให้ชัดเจน และรับทราบเพิ่มมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ทุกคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุก ๆ กิจกรรมที่ทางชุมชนได้จัดขึ้น ต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนให้ได้มากที่สุด และต้องทำให้ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการ เพื่อให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการขับเคลื่อนงานให้สำเร็จ แต่ถ้าหากประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในกิจกรรม ต้องเพิ่มความถี่ในการพบปะ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ว่าจะนำมาร่วมทำในกิจกรรมครั้งนี้ จะนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี และชุมชนจะเข้มแข็งขึ้น กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ต้องทำในช่วงเวลาที่ไม่ใช่ฤดูการลงทุนทำเกษตรกรรม หรือฤดูเก็บเกี่ยว อาจจะเป็นเหตุผลที่ทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งต้องให้ความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม ชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ให้ชัดเจน และรับทราบให้ทั่วถึงทุกคน เพื่อเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ทุกคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุก ๆ กิจกรรมที่ทางชุมชนได้จัดขึ้น

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ควรจะต้องมีการชักชวน ส่งเสริมให้ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมดำเนินการมา

ด้วยกันแล้วท้ายที่สุดผลประโยชน์ที่จะได้ควรมีการแบ่งปันผลประโยชน์ ให้ได้รับแบบเท่าเทียมกัน หรืออยู่ในสัดส่วนที่ประชาชนในหมู่บ้านยอมรับได้ และควรได้รับในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน โดยอาจจะเริ่มที่กลุ่มเล็ก ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างเป็นต้นของกิจกรรมต้องให้ประชาชน สามารถติดตามอย่างมีส่วนร่วม และมีการพูดคุยเป็นระยะ รวมทั้งต้องมีการประชุม ประชาคมหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างโปร่งใส และมองเห็นโอกาสที่จะได้รับในการทำกิจกรรม ให้ประชาชนได้เห็นได้รับรู้ อาจจะทำให้มีกำลังใจและทุ่มเทในกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เงินกองทุนหมู่บ้าน ที่คนในชุมชนได้จัดทำข้อตกลงขึ้นมา เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน ที่ได้ทำข้อตกลงร่วมกันไว้ กล่าวโดยสรุป คือ เมื่อทุกคนร่วมดำเนินกิจกรรมและร่วมกันตัดสินใจ ผลประโยชน์ที่จะได้รับทุกคน ต้องร่วมกันรับผลประโยชน์ไปด้วยกัน และทุกขั้นตอนต้องมีการพูดคุยเป็นระยะ ชักชวน ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นว่าเมื่อทำกิจกรรมแล้ว ผลประโยชน์ที่ได้มีการแบ่งปันกันอย่างโปร่งใส และเสมอภาคกันทุกคน

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในการชักชวน หรือส่งเสริมให้ประชาชน เข้ามาร่วมประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ต้องชี้ให้เห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมมีผลดี ผลเสียอย่างไรบ้าง สามารถทำต่อไปได้หรือไม่ ต้องมีการกำหนดบริบทกิจกรรมให้ชัดเจน อาจจะพบปะกับผู้นำชุมชน เพื่อนัดหมายร่วมหารือแนวทาง ในการทำให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม และให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ต้องการทำอะไร มีทรัพยากรอะไรในพื้นที่ ที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่และสามารถนำมาใช้ได้ หรือนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรม หรือแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องของโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ และก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งอาจจะจัดเวทีการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ค้นหาปัญหา และข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาครั้งต่อไปในอนาคต รวมทั้งต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ทราบถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชนอย่างทั่วถึงและมากที่สุด ตลอดจนให้ความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องของการเข้าไปมีส่วนร่วมในติดตามประเมินผลกิจกรรม ที่ต้องมีการดำเนินงานอย่างเที่ยงตรงและโปร่งใส สามารถสะท้อนถึงผลการปฏิบัติงาน เพื่อผลประโยชน์ของหมู่บ้าน/ ชุมชน และเพื่อให้ประชาชนในชุมชน ได้ทราบถึงข้อมูลอย่างทั่วถึงตามความเป็นจริง จากการดำเนินการกิจกรรมของหมู่บ้าน กล่าวโดยสรุป พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการติดตามประเมินผลกิจกรรม และต้องทำให้เข้าใจในบริบทกิจกรรมให้ชัดเจน โดยการพบปะหารือกับผู้นำชุมชน เพื่อนัดหมายร่วมหารือแนวทางให้ประชาชนเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษา แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท มีประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เพศชาย อายุระหว่าง 41-50 ปี การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย หรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพเกษตรกร/ ทำสวน/ ทำไร่/ ทำนา และรายได้

5,000-10,000 บาท ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนา หรือในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านการตัดสินใจเลือกโครงการที่ไม่ตรงกับความต้องการในการพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับน้อย สาเหตุที่ประชาชนตำบลวังหมัน มีส่วนร่วมน้อยอาจเป็นเพราะขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง หรือประชาชนยังขาดความสนใจ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน จึงเป็นสาเหตุให้ไม่เข้ามามีส่วนร่วม ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิศร ยืนยง (2561) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะประชาชนในจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาท้องถิ่นในบางประการ

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชนในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท พบว่ามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรเงินทอง ร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชนอยู่ในระดับที่ปานกลาง สาเหตุที่ประชาชนตำบลวังหมันมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะประชาชนยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง หรือขาดความศรัทธาในกิจกรรม/โครงการ ดังนั้น ควรส่งเสริมความเข้าใจและความศรัทธา เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิศร ยืนยง (2561) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท พบว่ามีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง จากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพสตรี ในหมู่บ้าน โครงการสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โคก หนอง นา อยู่ในระดับที่ปานกลาง ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระดับปานกลาง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับแก้ปัญหาชุมชนในระดับปานกลาง สาเหตุที่ประชาชน ตำบลวังหมัน มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะประชาชนยังไม่ค่อยเข้าใจและเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ หรืออาจคิดว่าตนเองไม่ได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ประชาชนเห็นว่าเมื่อทำกิจกรรมแล้วจะได้รับประโยชน์อะไรจากโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิธนิษฐ์ วารุณสหัสขันธ์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการ

บริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ของประชาชนในตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท พบว่ามีส่วนร่วมสังเกตการณ์การทำงานของผู้รับจ้างภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน และการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในการปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับชุมชน และการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบในการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาชุมชนของ ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท อยู่ในระดับน้อย สาเหตุที่ประชาชนตำบลวังหมัน มีส่วนร่วมในระดับน้อย อาจเป็นเพราะประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญในการร่วมประเมินผล หรือร่วมตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ที่ทำขึ้นในชุมชนของตน อาจจะไม่ทราบหากไม่มีการติดตามตรวจสอบจะส่งผลอย่างไรกับโครงการหากผู้ดำเนินโครงการไม่ดำเนินตามแผนที่วางไว้ ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ประชาชนทราบถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่ทำในชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการติดตามประเมินผลด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณิถีย์ นิติโรจน์ (2557) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานคร ผลที่ได้จากการศึกษาโดยรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการวางแผน และการประเมินผลการทำงานตามชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นแผนที่ได้รับการกำหนดมาแล้วจากกรุงเทพมหานคร โดยการจัดทำโครงการโดยสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร และส่งมาให้สำนักงานเขตทั้ง 50 เขตดำเนินการตามแผนซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดนโยบาย หรือโครงการโดยภาครัฐ เป็นแบบบนลงล่าง (Top-Down Policy Formulation) และการประเมินก็เป็นการประเมินด้านเดียวเช่นกัน

2. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนทุกคนต้องช่วยกันประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการลงมติ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด เพื่อนำไปสู่การลงประชามติ ในการจัดทำแผนในการพัฒนาชุมชน ที่ต้องตัดสินใจร่วมกัน เพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมและเห็นว่าดีที่สุด ซึ่งการจัดประชุมต้องหลีกเลี่ยงช่วงฤดูทำนา หรือฤดูเก็บเกี่ยว เพื่อไม่เกิดผลกระทบกับการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณเดช คุ่มประยูร (2564) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่า ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน จะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย และการเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การ

ลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หน่วยงานภาครัฐต้องมีการประชาสัมพันธ์ก่อนวันดำเนินการ เพื่อชี้ให้ประชาชนเห็นถึงข้อดีหรือประโยชน์ และความสำคัญของกิจกรรม ซึ่งจะต้องชี้แจงรายละเอียดในกิจกรรมต่าง ๆ ให้ชัดเจน และต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนให้ได้มากที่สุด ในทุก ๆ กิจกรรมที่ทางชุมชนได้จัดขึ้น เพื่อให้เห็นว่า ถ้าทุกคนมีส่วนร่วมจะช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลงได้ซึ่งจะนำมาสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และช่วยทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยรัตน์ มาสอน, ชาญชัย ฮวดศรี, และสุรพล พรหมกุล (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอน้ำพองจังหวัดขอนแก่น ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการของประชาชนต่อการปกครอง ส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับจ้างงาน เหมามาโครงการ หรือกิจกรรมที่การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำควรให้ประชาชนช่วยดำเนินงานแก้ปัญหาผู้ด้อยโอกาส เช่น ส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น และควรให้ประชาชนประสานงานระหว่างการปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนด้วยกันเอง

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เมื่อประชาชนทุกคนร่วมดำเนินกิจกรรม และร่วมกันตัดสินใจ ผลประโยชน์ที่จะได้รับทุกคน ต้องร่วมกันรับผลประโยชน์ไปด้วยกัน และทุกขั้นตอนสามารถติดตามอย่างมีส่วนร่วม และต้องมีการพูดคุยเป็นระยะ ชักชวน ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นว่าเมื่อทำกิจกรรมแล้ว ผลประโยชน์ที่ได้มีการแบ่งปันกันอย่างโปร่งใส และเสมอภาคกันทุกคน หรืออยู่ในสัดส่วนที่ประชาชนในหมู่บ้านยอมรับได้ โดยอาจจะเริ่มที่กลุ่มเล็ก ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยรัตน์ มาสอน, ชาญชัย ฮวดศรี, และสุรพล พรหมกุล (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอน้ำพองจังหวัดขอนแก่น ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนท้องถิ่น ควรให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส ผู้พิการ ในชุมชนท้องถิ่น และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โครงการต่าง ๆ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฑูริยา ใจเพ็ชร (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน : ภายใต้งบระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สำหรับข้อเสนอแนะ ควรมีการสร้างกลไกหรือช่องทางให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มากกว่าการทำเวทีประชาคม เจ้าหน้าที่ควรประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการตามแผนให้ประชาชนทราบความก้าวหน้าโดยตลอด ควรจัดตั้งบอร์ดประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในแต่ละชุมชน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนให้ความรู้ และความเข้าใจในเรื่องของการติดตามประเมินผล และต้องทำให้เข้าใจในบริบทกิจกรรมให้ชัดเจน โดยการพบปะหารือกับผู้นำชุมชน เพื่อนัดหมายร่วมหารือแนวทางให้ประชาชนเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งอาจจะจัดเวทีการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาครั้งต่อไปในอนาคต ตลอดจนให้

ความรู้ และความเข้าใจในเรื่องของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรม ที่ต้องมีความเที่ยงตรงและโปร่งใส สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ของชุมชน ได้ทราบถึงข้อมูลอย่างทั่วถึงตามความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติอสิริ ใจเพียร (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน : ภายใตกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สำหรับข้อเสนอแนะ ควรมีการสร้างกลไกหรือช่องทางให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มากกว่าการทำเวทีประชาคม เจ้าหน้าที่ควรประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการตามแผนให้ประชาชนทราบความก้าวหน้าโดยตลอด ควรจัดตั้งบอร์ดประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในแต่ละชุมชน ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน ด้านระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในแผนการดำเนินงาน การติดตามการตรวจสอบผลการดำเนินงาน การใช้งบประมาณ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเทศบาลมากขึ้น ต้องออกเอกสารชี้แจงเหตุผลโดยละเอียด ถึงสาเหตุที่แผนพัฒนาซึ่งประชาชนเสนอไปแล้ว ไม่ได้รับการบรรจุเป็นแผน ควรให้ความสำคัญในการบูรณาการแผนของชุมชน ที่สามารถเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาในระดับต่างๆ ได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหา และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความ ต้องการในการพัฒนาชุมชน การกำหนดนโยบาย หรือแผนพัฒนาชุมชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เป็นลักษณะมีส่วนร่วมหรือมีบทบาท เช่น แต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการ กำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาชุมชน หรือให้ประชาชนในชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ร่วมกันตัดสินใจร่วมกัน ตั้งแต่ศึกษาปัญหาชุมชน สร้างแนวทางและร่วมกันพัฒนาชุมชน เพื่อนำไปปรับปรุงแนวทาง หรือวิธีการพัฒนาชุมชนให้เหมาะสม โดยเฉพาะโครงการที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และให้อำนาจในการตัดสินใจร่วมด้วย

1.2 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยมีการประชาสัมพันธ์ หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ที่หลากหลายและหลายช่องทาง เช่น การติดประกาศ การกระจายเสียงทางสาย และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน Line เป็นต้น เพื่อให้แจ้งให้ประชาชนในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ทราบว่าชุมชน มีแผนหรือนโยบายอะไรบ้าง ที่จะต้องดำเนินการที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน

1.3 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่น โครงการประปาหมู่บ้าน โครงการ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยให้ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดทำขึ้น และเปิดกว้างให้สามารถนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน อย่างอิสระและตรงไปตรงมา เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ประโยชน์สูงสุด

1.4 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาเป็นส่วนติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และดำรงรักษาความเข้มแข็งของชุมชนให้ดำรงคงอยู่ต่อไป รวมทั้งกำหนดนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนติดตามผลการดำเนินงานของการพัฒนาชุมชน อย่างเป็นรูปธรรมด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท กับชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ หรือควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นในการวิจัย เช่น การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เพื่อค้นหาแนวทางในการส่งเสริม ให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนที่มากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วม แม้กระทั่งปัญหา และอุปสรรค ต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับโครงการพัฒนาชุมชน เพื่อนำมาประยุกต์ในการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

- กชกร เดชะคำภู. (2560). รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2547). เอกสารวิชาการ การจัดการความรู้การพัฒนาชุมชน: องค์ความรู้
การพัฒนาชุมชน ชุดที่ 1. กรุงเทพฯ: ปทีเอส เพรส.
- _____. (2565). แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2567) ของกรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย. สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก <https://plan.cdd.go.th/แผนปฏิบัติการกรมฯ>.
- กรรณิกา ชมดี. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ
วัฒนธรรมไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ: ศึกษา
เฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. (2553). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน.
สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก
https://wise.co.th/wise/References/Quality_Management/Participatory_Governance/Participatory_Governance_Award_2562_Academic_Focus.pdf
- โกวิท พวงงาม. (2545). ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของประชาชนในการมีส่วนร่วมต่อการ
บริหารงานแบบกระจายอำนาจ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2557). หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน.
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(50), 169-186.
- จิราภรณ์ ศรีคำ. (2547). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของ
โรงเรียนวชิรวิทย์ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จีรพรรณ กาญจนจิตตรา. (2523). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉัตรชัย เถกิงสรคันธ์. (2566). กำนันตำบลบ่อแร่ อำเภอวัดสิงห์. สัมภาษณ์.
- ชลิต รัตนกัน. (2566). ไวยาวัจกร วัดหนองพญา หมู่ที่ 7 ตำบลมะขามเต่า. สัมภาษณ์.
- ชัยรัตน์ มาสอน, ชาญชัย ฮวดศรี, และสุรพล พรหมกุล. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการ
ปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn
Academi*, 7(1), 336-354.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2550ก). ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์กร. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- _____. (2550ข). การจัดการความขัดแย้งในองค์กร. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

- ชานนท์ ภัทรจारी. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนและปัจจัยการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal/article/view/244401>.
- ชิต นิลพานิช, และกุลธนา ธนาพงศธร. (2532). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท (พิมพ์ครั้งที่ 3). เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไป สำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน, หน่วยที่ 8. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชูดาทพร นพแก้ว. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ญาณเดช คุ่มประยูร. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษามินบุรีอุบลรัตน์ เขตมินบุรี กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ฐิตติลีนา ใจเพียร. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน: ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- ณฐมน วงษ์ขำ. (2560). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา กองทุนที่ได้รับการพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชน ในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐวุฒิ ททรัพย์อุบลรัตน์. (2558). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. จันทบุรี: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณัฐพัชร์ ภูจอม. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารกับการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ถวิลวดี บุรีกุล, และรัชชวดี แสงมเหหมัด. (2560). ค่านิยมของประชาชนต่อการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมทางสังคมไทยปี 2557. กรุงเทพฯ: ชัน แพคเกจจิ้ง.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/CMU.the.2007.200.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. (2538). การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง บวร และบรม เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. (2560). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน ในการพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, และคนอื่น ๆ. (2546). ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- _____. (2556). การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- นันทิยา หุตานวัตร, และณรงค์ หุตานวัตร. (2546). การพัฒนาองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรการมหาชน.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน.
- นุกูล ชื่นฟัก, และคนอื่น ๆ. (2559). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตหนองแขม และเขตลาดกระบัง ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 23 มิถุนายน 2559 มหาวิทยาลัยหาตใหญ่.
- บำรุง บางบุญถูธิ. (2566). ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 บ้านหนองพญา ตำบลมะขามเต่า. สัมภาษณ์.
- บุญส่ง แก้วอินทร์. (2546). การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์.
- ประชัย ศรีจามร. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ กรณีศึกษาดำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/NIDA.the.2006.202.
- ประเดิม แพทย์รังษี. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลท่าหลวง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประเวศ วะสี. (2541). ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ปรานค์ทิพย์ ลุนพงษ์, ภควดี ชาติมนตรี, และสกาใจ ยาตะคุ. (2561). คุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กรณีศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปิ่นกนก มีมาก. (2566). นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ. สัมภาษณ์.

- ปิยะราช เทพสุภา. (2560). การประเมินโครงการบ้านมั่นคง: กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางโปร่ง
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์.
- พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ. (2560). แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ ให้เป็น
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พรรณนิตย์ นิตีโรจน์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของ
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรสวรรค์ สัมไม้. (2566). นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ. สัมภาษณ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). พุทธธรรม (ฉบับเดิม) (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.
_____. (2547). ธรรมนุญชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2562). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 9).
กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2560). รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน: การเชื่อมโยง
ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และ หมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ
บุรีรัมย์ และสุรินทร์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัฒน์ บุญรัตน์พันธุ์. (2517). การสร้างพลังโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิช.
- พัฒนรัฐมณูย์ เชื้อเนียม. (2566). นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ. สัมภาษณ์.
- พิสันต์ ประทานชวโน. (2559). การพัฒนาชุมชน. สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก
<https://mahasarakham.cdd.go.th/Ling%20Center/development.pdf>.
- พลศักดิ์ ชูพาณิชย์สกุล. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่องิจกรรมการพัฒนาของเทศบาล
เมืองอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ภาณุวัฒน์ แก้วแหยม. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. การ
ค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มยุรี วัดแก้ว. (2535). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. เพชรบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี.
- ยศพลต์ สุธรรม. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน
และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์
ไทย.
_____. (2534). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.** สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/13/files/รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร%20พุทธศักราช%20๒๕๖๐.pdf>.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2564). **ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. 2564 เล่ม 138 ตอนพิเศษ 114 ง หน้า 9.** สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>
- รามเมศร์ สันติบุตร. (2561). **การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองบัญชาการกองทัพไทย.** สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/>
- ลัดดา ผลวัฒน์. (2557). **ธรรมาภิบาลกับการบริหารมหาวิทยาลัย. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 8(2), 16-27.**
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2559). **แนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในชุมชน.** สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก https://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_28.html.
- วนิดา รุ่งโยธิน. (2561). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของ เทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- วรรณยุพา ต้นมณี. (2559). **ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในเครือข่ายโรงเรียนที่ 20 สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.**
- วรรณศิลป์ พีรพันธุ์. (2553). **กฎบัตรและมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมือง. JARS, 7(1), 1-10.**
- วัชร ภูรักษา. (2562). **ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการเทศบาลตำบลไม้ยา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม.**
- วันทนา ขาวคม. (2559). **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าไสม อำเภอบางบาล จังหวัดตราด. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.**
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (ม.ป.ป.). **แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ.** สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก <http://www.wiruch.com>.
- วิชญ์ หยกจินดา. (2557). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- ศราวุธ ชันธิชัย. (2565). **ธรรมาภิบาลกับการเมืองการปกครองภายใต้ยุทธศาสตร์ ประเทศไทย 4.0. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 357-368.**
- ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร. (2563). **การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ. สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/178618>.**

- สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- _____. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). **ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต.
- สมบัติ โพธิ์หล้า, และคนอื่น ๆ. (2562). **รูปแบบการการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____, ยุภาพร ยุภาศ, และสัญญา เคนาภูมิ. (2563). การสร้างความจริงใจของภาคประชาสังคม
ต่อการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Journal of Modern Learning
Development*, 5(1), 272-286.
- สมพร แข่งเพ็ญแข. (2566). **กำนันตำบลหนองขุ่น อำเภอวัดสิงห์**. สัมภาษณ์.
- สมยศ ศรีเกศ. (2564). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญของประชาชน**. สืบค้น ธันวาคม
9, 2565, จาก https://www.parliament.go.th.wtewt_dl_link.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สิทธิธัญช์ วารุณสหรัชม. (2559). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วน
ท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิรินภา จงเกษกรณ์. (2564). **การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในการ
จัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ย่านเมืองเก่าภูเก็ต**. *วารสารวิชาการการ
ท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 17(2), 24.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ. (2546). **กรอบแนวทางแผนกล
ยุทธ์แก้ไขปัญหาคความยากจน พ.ศ. 2545 – 2549**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. (2565). **การสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน
(จปฐ.) ปี 2565**. สืบค้น ธันวาคม 9, 2565, จาก <https://ebmn.cdd.go.th>.
- สุกฤตยา ปงกันทา, สมชัย วงษ์นายะ, และสุณี บุญพิทักษ์. (2561). **กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหาร
สถานศึกษามีอาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
และเขต 2**. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พิบูลสงคราม*, 12(2), 627-643.
- สุกิจ จุลลันท์. (2508). **การพัฒนาชุมชน**. ในทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ.
รวบรวมโดย อมร รักษาสัตย์ และชัตติยา วรรณสูตร. พระนคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดใจ วรรณวิจิต. (2563). **การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของ
เกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุธาวิ กลิ่นอุบล. (2562). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน
ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอ
ปากท่อ จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุพรรณิ ไชยอำพร, และสนธิ สมัครการ. (2534). **คุณภาพชีวิตของคนไทยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบท**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. (2565). **รายงานการประชุมแผนพัฒนาตำบล อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท**. ชัยนาท: ผู้แต่ง.
- อรทัย ก๊กผล. (2554). **คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- อรทัย พระทัด. (2558). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษาชุมชนป้อมมหากาฬ**. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อติยาพร ไชยสุทธิ. (2565). **การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- อัมพาพร อุ่มภูธร. (2561). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Andrew, P., & Stiefel, M. (1979). **Inquiry in participation a Research Approach in UNRISD Participation Programme**. Geneva, Switzerland: United Nations Research Institute of Social Development.
- Arnstein, Sherry R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. **Journal of the American Planning Association**, 35(4), 216-224.
- Cohen, John M., & Uphoff, Norman T. (1981). **Participation's Place in Rural Development**. Seeking Clarity Through Specificity. World Development.
- Jacques Steinberg, Dr. Luther H. GU lick. (2010). **Adviser to Roosevelt and Mayors**. New York: New York Times.
- James L. Creighton. (2021). **Public participation handbook: making better decisions through citizen involvement**. New York: World Developments.
- Olsen, Jame A. (1968). **Urban Sociology**. New York: Holt.
- Poplin, Dennis. (1972). **Communities: A Survey of Theories and Methods of Research**. New York: Mac Millan
- Sanders, Irwin T. (1958). **Theories of community Development**. Rural Sociology.
- White, Alastair T. (1982). **Why Community Participation. A Discussion of the Argument go**. Community Participation: Current Issue and Lesson Learned. n.p. United Nations Children's Fund.
- United Nation. (1981). **Planned Population Distribution of Development**. New York: United Nation.
- Yamane, T. (1993). **Statistic: An Introductory Analysis (3rd ed.)**. Singapore: Time Printers Sdn. Bnd.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย เพชรรัักษ์ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. นางพรรณณี พุ่มสุข พัฒนาการอำเภอวัดสิงห์
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวัดสิงห์
จังหวัดชัยนาท
3. นางพัฒนัฐมณูชู่ เชื้อเนียม นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญาน
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยนาท

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพ
เครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 ที่ มนส. วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖
 เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
 ๒. โครงร่างการค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววรรณ ทองสว่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์)
 คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ อว ๐๖๒๘.๐๕/๒๒๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางพรณี พุ่มสุข

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. เครื่องมือในการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด
	๒. โครงร่างการค้นคว้าอิสระ	จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววรรณ ทองสว่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านกรวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บรสิฐธิ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๗๔๘๕ - ๙๓ ต่อ ๔๐๐๒๒, ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

Email : saraban_huso@lawasri.tru.ac.th

ที่ อว ๐๖๒๘.๐๕/๒๒๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนราายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางพัฒน์มณูชู่ เชื้อเนียม

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. เครื่องมือในการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด
	๒. โครงร่างการค้นคว้าอิสระ	จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววรรณ ทองสว่าง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บิสุทธิ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร: ๐ ๓๖๔๒ ๗๔๘๕ - ๙๓ ต่อ ๔๐๐๑๒, ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

Email : saraban_huso@lawasri.tru.ac.th

ภาคผนวก ค
ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผลการวิเคราะห์ผลหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
(Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสอบถาม

*****

แบบสอบถามงานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถาม แล้ว นำส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวัดความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมีรายชื่อ ดังต่อไปนี้

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1) ผศ.ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์	ตำแหน่ง อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2) นางพรรณณี พุ่มสุข	ตำแหน่ง พัฒนาการอำเภอวัดสิงห์
3) นางพัฒนัฐมณูชู่ เชื้อเนียม	ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ : โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบเหมาะสมหรือไม่
อย่างไร

ข้อ	ข้อคำถาม	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	1	1	1	1	สอดคล้อง
2.	อายุ ☐ ต่ำกว่า 21 ปี ☐ 21 ปีขึ้นไป-30 ปี ☐ 31 ปีขึ้นไป-40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป-50 ปี ☐ 51 ปีขึ้นไป	1	1	1	1	สอดคล้อง
3.	ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมต้น/มัธยมปลาย/เทียบเท่า ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
4.	อาชีพ ☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ค้าขาย ☐ เกษตรกร/ ทำสวน/ ทำไร่/ ทำนา ☐ อื่นๆ.....	1	1	1	1	สอดคล้อง
5.	รายได้ ☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท ☐ 5,000 – 10,000 บาท ☐ 10,001 – 15,000 บาท ☐ 15,001 – 20,000 บาท ☐ 20,000 บาท ขึ้นไป	1	1	1	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ : โปรดพิจารณาว่าคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท สอดคล้องกับตัวแปรต้นและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่ โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓

ข้อ	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่อง ต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนา ชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
2	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1	1	1	1	สอดคล้อง
3	ท่านมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของ ทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1	1	1	1	สอดคล้อง
4	ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและเสนอ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
5	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน ตัดสินใจเลือกโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
6	มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ท่านมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือ โครงการเพื่อพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1	1	1	1	สอดคล้อง
7	ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเงินทอง เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
8	ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1	1	1	1	สอดคล้อง
9	ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
10	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตำบลวังหมัน อำเภอ วัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
11	มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการ พัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่น โครงการประปาหมู่บ้าน โครงการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
12	ท่านได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพสตรี ในหมู่บ้าน โครงการสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โคนง นา	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
13	ท่านมีส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	0	1	1	0.67	สอดคล้อง

ข้อ	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
14	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
15	ท่านได้รับอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ในชุมชน สามารถนำความรู้ที่ได้รับแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ภายใต้การดำเนินงานของพัฒนาชุมชน	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
16	ส่วนร่วมในการประเมินผล ท่านมีส่วนร่วมสังเกตการณ์ การทำงานของผู้รับจ้าง ภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1	1	1	1	สอดคล้อง
17	ท่านมีส่วนติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท อย่างสม่ำเสมอ	1	1	1	1	สอดคล้อง
18	ท่านมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบในการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาชุมชน ของตำบลวังหมัน อำเภอ วัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	1	1	0	0.67	สอดคล้อง
19	ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
20	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือผู้นำชุมชน ใน งานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ให้ความเหมาะสมกับชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท	0	1	1	0.67	สอดคล้อง

ภาคผนวก ง
ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	30	100.0
Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.768	20

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน
อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ข้อมูลที่ได้จะแปลผลของการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยมีเกณฑ์วัดระดับความคิดเห็น ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดตอบแบบสอบถามโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียว

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 21 ปี

2. 21 ปีขึ้นไป-30 ปี

3. 31 ปีขึ้นไป-40 ปี

4. 41 ปีขึ้นไป-50 ปี

5. 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

1. ประถมศึกษา

2. มัธยมศึกษา/มัธยมปลาย/เทียบเท่า

3. ปริญญาตรี

3. สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

4. อาชีพ

1. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

2. พนักงานบริษัทเอกชน

3. ประกอบธุรกิจส่วนตัว

4. รับจ้าง

5. ค้าขาย

6. เกษตรกร/ทำสวน/ทำไร่/ทำนา

7. อื่นๆ.....

5. รายได้

1. ต่ำกว่า 5,000 บาท

2. 5,000 – 10,000 บาท

3. 10,001 – 15,000 บาท

4. 15,001 – 20,000 บาท

5. 20,000 บาท ขึ้นไป

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

คำชี้แจง: โปรดกรอกข้อความลงในช่องว่าง หรือขีดเครื่องหมาย ✓ ภายใน หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูกต้อง หรือตรงความเป็นจริงมากที่สุด (Rating Scale) โดยมีหลักเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
1. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
1.1	ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
1.2	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
1.3	ท่านมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
1.4	ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและเสนอ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความ ต้องการในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
1.5	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นคัดค้าน หรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชน ตัดสินใจเลือกโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
2. มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน						
2.1	ท่านมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือ โครงการเพื่อพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
2.2	ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพย์สินเงินทอง เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
2.3	ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
2.4	ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะประโยชน์ ของชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
2.5	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
3. มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
3.1	ท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่น โครงการประปาหมู่บ้าน โครงการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต					
3.2	ท่านได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพสตรีในหมู่บ้าน โครงการสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โคนง นา					
3.3	ท่านมีส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตนเอง จากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
3.4	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
3.5	ท่านได้รับอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต ร่วมกัน ในชุมชน สามารถนำความรู้ที่ได้รับแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ภายใต้การดำเนินงานของพัฒนาชุมชน					
4. ส่วนร่วมในการประเมินผล						
4.1	ท่านมีส่วนร่วมสังเกตการณ์ การทำงานของผู้รับจ้างภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
4.2	ท่านมีส่วนติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท อย่างสม่ำเสมอ					
4.3	ท่านมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบในการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาชุมชน ของตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					
4.4	ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมเสวนา และแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล					

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
4.5	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือ โครงการต่างๆให้ความเหมาะสมกับชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท					

*****

ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่ให้ความร่วมมือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน
อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....

ตำแหน่ง.....

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์ .....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1. ท่านมีแนวทางและความคิดเห็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อย่างไร

.....
 .....

2. ท่านมีแนวทางและความคิดเห็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อย่างไร

.....
 .....

3. ท่านมีแนวทางและความคิดเห็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อย่างไร

.....
 .....

4. ท่านมีแนวทางและความคิดเห็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อย่างไร

.....
 .....

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านในความกรุณาสำหรับการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้

ประวัติผู้ทำการค้นคว้าอิสระ

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสุรารรรณ์ ทองสว่าง
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 2 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2530
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	11 หมู่ 4 ตำบลหนองหม้อ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยนาท ศาลากลางจังหวัดชัยนาท ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท
ตำแหน่ง	นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2552 วิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พ.ศ. 2567 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี